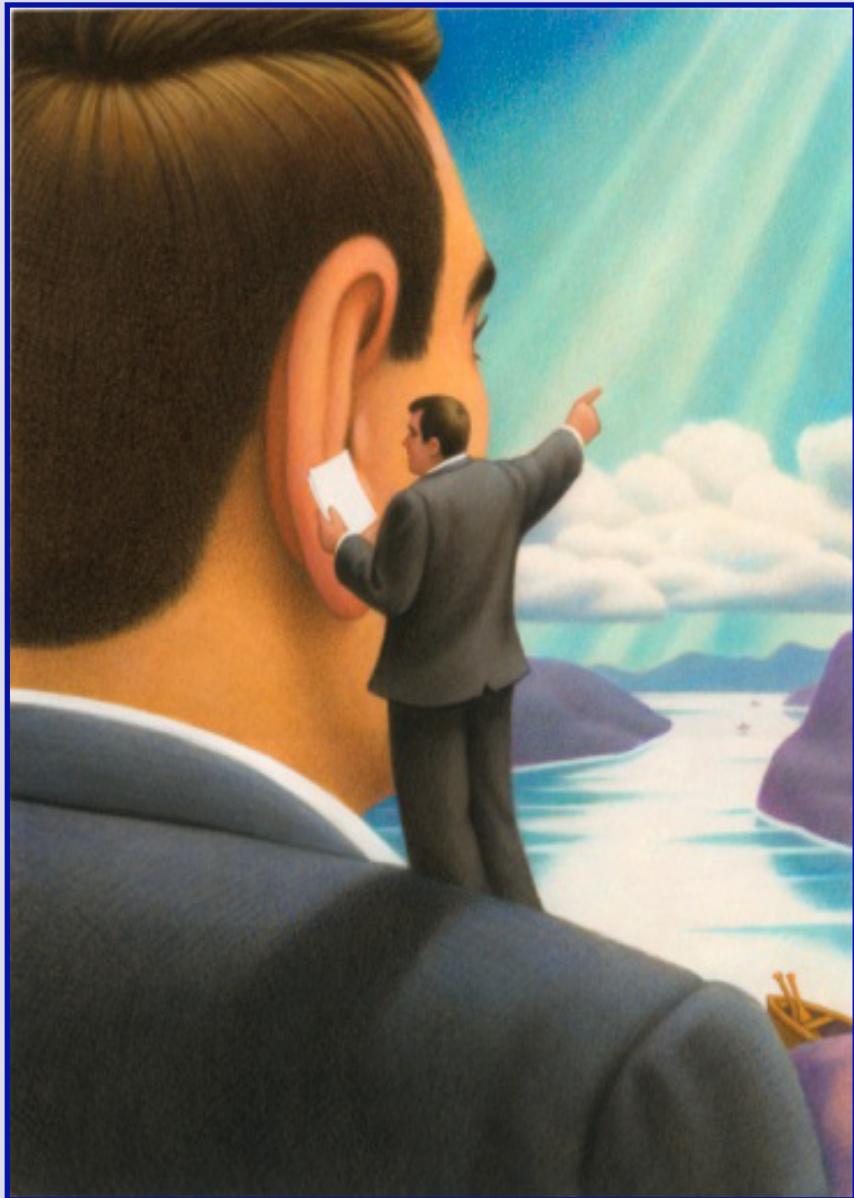

Elektronski mjesecnik za evropske integracije – broj 51, decembar, 2009.

TEMA BROJA

Da li i kako Crna Gora lobira u Briselu

INTERVJU
Izvršna
direktorka
NVO
DOCUMENTA
Vesna Teršelič

ANALIZA
Evropske
integracije u
2009 – uspjesi
koji upozoravaju

IZAZOVI U EU
Malta –
pet godina
nakon prijema
u Uniju

STRPLJENJE

Prije nekoliko dana, visoki funkcijonер pa-
rtije iz vladajuće koalicije ocijenio je da
se države sa mnogo većim administrativnim
i ukupnim potencijalima od Crne Gore ne
bi mogle pohvaliti rezultatima koje je ona
postigla u evropskim integracijama tokom
posljednje godine, ali da ne treba "tajti da
na unutrašnjem planu ne cvjetaju ruže".

Ova ocjena može se smatrati prilično
realnom, iako je sama po sebi kontradik-
torna.

Zar unutrašnje reforme i evropske
integracije ne bi trebale da idu pod ruku
jedna drugoj?

Kod kuće je svom silom na
površinu isplivala pogubnost spornih priva-
tizacija, tu je niz slučajeva u kojima pos-
tupci tužilaštva i policije ukazuju da je
Crna Gora tokom 2009. napravila korak
nazad od društva vladavine prava, a vlast
kao da ignoriše korupciju i kriminal.

Na drugoj strani, tokom protekle go-
dine Crna Gora je dobila bezvizni režim, Sa-
vjet ministra EU dao je zeleno svjetlo za
razmatranje njene aplikacije uprkos otporu
pojedinih evropskih centara, a adminis-
tracija je odgovorila na Upitnik. Samo neko-
liko dana nakon predaje odgovora iz Evro-
pske komisije je stiglo 20 dodatnih pitanja iz
oblasti slobodnog prometa kapitala.

Ako se zna da su Makedonija i
Hrvatska dodatna pitanja do bile nekoliko
sedmica prije neko što je Komisija izradila
mišljenja o zahtjevu ovih zemalja, onda se
mogu postaviti pitanja: da li su odgovori
loši i da li iz Brisela počinju da duvaju neki
drugi vjetrovi ka Crnoj Gori.

Odgovor na prvo pitanje dobićemo
već za nekoliko mjeseci.

Ne vjerujem da je ovo drugo u pitanju.

Za promjenu klime u Briselu trebaju
godine. Drugačije vjetrove možemo očekivati
tek kada budemo na stepeniku puta
ka EU na kojem se danas nalazi Hrvatska.
Tada će Unija tražiti da unutrašnje reforme
sustignu integracije.

Do tada naše godine neko će jesti.

Zato želim da Crna Gora tokom
2010. dobije status kandidata.

I strpljenja, molim.

V.Z.

Lisabonski sporazum stupio na snagu (1. decembar) – Time je oživljen plan
reforme institucija Evropske unije i sticanja njene veće uloge na svjetskoj sceni.
Reformske sporazume imaju za cilj obezbjeđivanje snažnijeg vođstva, efikasnije
spoljne politike i lakšeg sistema donošenja odluka unutar evropskog bloka.
Među najvažnijim novinama Lisabonskog sporazuma su uvodenje funkcija
predsjednika Evropskog savjeta i visokog predstavnika EU za spoljnu politiku,
te veća uloga Evropskog parlamenta.

Ponovljene ocjene (6. decembar) – Savjet ministara EU pohvalio napredak
Crne Gore u evropskim reformama i primjeni trgovinskog sporazuma s EU, ali
i podvukao da "Crna Gora mora ojačati napore za učvršćenje vladavine
zakona, uključujući nezavisnost sudstva, kao i da pokaze postojane rezultate
u borbi protiv organizovanog kriminala i korupcije". "Jačanje kapaciteta
državne uprave kako bi se istinski sproveli zakoni i dalje je ključni izazov za
Crnu Goru", navodi se u zaključcima ministara evropske dvadeset sedmorice.
Dodaje se da se "više napora mora uložiti da bi se obezbijedila sloboda
izražavanja, posebno kad je riječ o sredstvima informisanja".

Đukanović traži više para (8. decembar) – Premijer Milo Đukanović ocijenio
je u Briselu da je realno očekivati da 2010–2020. bude u znaku pristupanja
država zapadnog Balkana EU i dodao da bi snažan signal tim zemljama bio
da Unija u sljedećem budžetskom periodu opredijeli novac za proširenje.

Odgovori u Briselu (9. decembar) – Premijer Milo Đukanović predao u Briselu
komesaru za proširenje Olli Rehnu odgovore na Upitnik Evropske komisije.
Odgovori se nalaze u 12 knjiga na 4.433 strane.

Kritike na račun EK i ambasadora (15. decembar) – Predstavnici diplomatskih
predstavništava EU u Podgorici suočili se sa oštrim optužbama da zatvaraju
oci pred devijacijama u crnogorskom društvu, da prečutkuju drastične prim-
jere kršenja ljudskih prava i da svojim izjavama relativizuju loš ambijent.
Profesor Milan Popović ocijenio da je EK u "posljednjih godinu, dvije postala
dio problema Crne Gore, a ne dio rješenja problema" i da "podržava, u
osnovi, najnegativnije snage u Crnoj Gori".

Bez viza u EU (18. decembar) – Crno-
gorci, zajedno sa
građanima Srbije i
Makedonije, koji po-
sјeduju biometrijske
pasoše, mogu bez
viza da putuju u
zemlje Schengen zo-
ne, pošto je stupila
na snagu odluka
Savjeta ministara EU
o ukidanju viza.

Odmah dodatna pitanja (25. decembar) – Evropska komisija je poslala
Crnoj Gori 21 dodatno pitanje kojim želi pojašnjenja odgovora na Upitnik,
koja se tiču slobodnog prometa kapitala, kazala ministarka za evropske
integracije Gordana Đurović. Ona je rekla da je rok za predaju novih
odgovora 1. februar.

POGLED IZ EU

Konkurenčija čini čuda, čak i na zapadnom Balkanu

Nakon skoro dvije decenije izolacije, od 19. decembra državljeni Makedonije, Crne Gore i Srbije mogu da

Pišu: Gerald Knaus i Alexandra Stiglmayer

putuju bez viza u gotovo sve zemlje EU.

Za države koje se nalaze na putu pristupanja EU vize mogu da budu veoma kontraproduktivne, jer ne samo da otežavaju poslovne razmjene, već i stvaraju psihološku barijeru koja čini građane skeptičnima prema evropskoj budućnosti.

EU je, takođe, dobila mnogo ovim potezom. Kao preduslov za liberalizaciju viznog režima zemlje zapadnog Balkana su morale da sprovedu dubinske reforme u oblastima kontrole granica, sigurnosti ličnih dokumenta i borbe protiv organizovanog kriminala, korupcije i ilegalne imigracije i njihovi uspjesi na ovim poljima su učinili i ostatak Evrope sigurnijim.

Nažalost, Albanija, Bosna i Hercegovina i Kosovo još nijesu dio ovog srećnog društva.

Zbog nerazriješenog međunarodnog statusa Kosovo je u najtežoj poziciji. Do skoro nije postojala čak ni mogućnost vizne liberalizacije i tek prošlog oktobra je Komisija predložila otvaranje "viznog dijaloga" sa perspektivom liberalizacije pod uslovom da se sprovedu neophodne reforme. Međutim, za razliku od drugih zemalja Balkana, Kosovo nije dobilo mapu puta u kojoj su detaljno predviđeni svi uslovi koje Kosovo treba da ispunji, što čini ovaj proces znatno neizvjesnjim.

Postoje veoma jasni razlozi zbog kojih se Komisija libi da povuče

odlučnije poteze. Prije svega, ne želi da dođe u sukob sa onim državama članicama koje su odbile da priznaju nezavisnost Kosova, koje se možda plaše da bi dijalog o viznoj liberalizaciji predstavljaо prečutno priznanje, ili jednostavno da bi se stvorili uslovi za masovnu ilegalnu imigraciju.

No, svi ovi razlozi su neopravdani.

Prvo, iskustva sa drugim zemljama Balkana su pokazala da transparentan proces zasnovan na jasnim ciljevima i mjerilima proizvodi najbrže i najefikasnije reforme.

Drugo, vizna liberalizacija na Kosovu može biti potpuno nevezana za status. Komisija je upravo u pregovorima sa Tavanom oko ukidanja viza, što ocigledno pokazuje da su međunarodno priznane i vizna politika sasvim različite stvari.

Savjet Ministara bi trebao da razmotri ubrzanje procesa ukidanja viza Albaniji i BiH. Kada je EU prošlog jula predložila ukidanje viza za Srbiju, Crnu Goru i Makedoniju, Albaniju i Bosnu su još uvijek odlagale reforme.

Procesom vizne liberalizacije stvorena je veoma zdrava konkurenčija između pet zemalja zapadnog Balkana. Kada su Albanija i Bosna postale svjesne da zaostaju za svojim susjedima, udvostručile su napore da ih sustignu. To je pouka koju treba iskoristiti i u drugim domenima politike proširenja na zapadnom Balkanu

Međutim, otkako je postalo jasno da je EU riješena da ispuni obećanje ove zemlje su postigle ogroman napredak i uskoro će ispuniti sve zadate uslove. Sada uopšte nije pitanje da li će ove zemlje biti spremne za viznu liberalizaciju iduće godine, već kada u toku godine.

Postoje dobri razlozi da se sačuva momentum i da se sprječi osjećaj diskriminisanosti među građanima Albanije i Bosne. Zato bi Savjet ministara trebao da najavi datum za početak vizne liberalizacije već za početak ljetnjih odmora, krajem maja ili početkom juna 2010.

U međuvremenu, Srbija, Crna Gora i Makedonija imaju zadatku da dokažu da je ukidanje viza za zemlje zapadnog Balkana bio dobar potez. Zato moraju nastaviti sa reformama iz mapa puta kako bi dokazale da su i dalje spremne da rade na dostizanju evropskih standarda.

Takođe, trebalo bo da prate i objavljaju pozitivne efekte vizne liberalizacije. Da li se povećava broj studenata sa Balkana u Evropskoj uniji? Kako napreduje trgovina? Imaju li više međunarodnih kulturnih susreta?

Proces vizne liberalizacije je odličan primjer efikasnosti evropske "blage snage": jasni uslovi, rigorozan proces provjera i rokova, i dostižna, sočna šargarepa na kraju. Time je stvorena i veoma zdrava konkurenčija između pet zemalja zapadnog Balkana. Kada su Albanija i Bosna postale svjesne da zaostaju za svojim susjedima, udvostručile su napore da ih sustignu.

To je pouka koju treba iskoristiti i u drugim domenima politike proširenja na zapadnom Balkanu. Ravноправno postupanje prema svim zemljama u jedin-

stvenom procesu, ali nagradivanje prema individualnim zaslugama na pošten, iako strog, ali najbolji način kako bi se ohrabrili napori ka ispunjenju kriterijuma za članstvo. Transparentna konkurenčija čini čuda, čak i na Balkanu. Od te vrste rivaliteta između država regionala građani zemalja zapadnog Balkana, ali i Evrope, mogu samo da imaju koristi.

Autori su direktor i viša analitičarka Evropske inicijative za stabilnost, organizacije koja pomno prati proces vizne liberalizacije na zapadnom Balkanu

DA LI I KAKO CRNA GORA LOBIRA ZA SVOJE INTERESE U BRISELU

Sa lobistima lakše do cilja

Dok je u Crnoj Gori sami pojam lobiiranja obavljen

Piše: Mirela Rebronja

velom misterije koju podgrijava Vlada i koji ima negativnu konotaciju, u Briselu se iz dana u dan povećava broj interesnih grupa koje imaju samo jedan cilj – da utiču na donosioce odluka.

O lobiranju Crne Gore u Briselu i uopšte svjetskim

OTVORITI KANCELARIJU U BRISELNU

Kaščelan smatra da Crna Gora sada treba da obrati više pažnje na biznis lobiranje, predlažući otvaranje kancelarije Crne Gore u Briselu koja će imati ulogu privredne misije.

"Privredna komora Crne Gore bi morala kao advokat crnogorskog biznisa uzeti aktivniju ulogu u lobiranju za crnogorske interese", naveo je predsjednik Društva lobista Srbije.

Prema njegovim riječima, Privredna komora ne mora čekati odluku zvaničnika Crne Gore, već može sama, uporedno, raditi na promociji privrednih kapaciteta svoje države.

"Važno je znati i to, da se svake godine u Briselu posredstvom lobista donose određene kvote koje su privredne smjernice zemljama u regionu", ukazao je on.

centrima praktično se ništa ne zna. Tek je nedavno, zahvaljujući transparentnosti i zakonodavstvu Ministarstva pravde Sjedinjenih američkih država, objelodanjeno da se iz crnogorskog budžeta jednoj američkoj konsultantskoj kompaniji za dvije godine uplaćuje po pola miliona eura kako bi lobierala za članstvo Crne Gore u NATO.

objavi ko zastupa interese Crne Gore u prijestonici EU, ali je sve ostalo samo na tom obećanju.

Sa druge strane, lobiranje u Uniji doživljava pravu ekspanziju. Razlog za to leži u činjenici da proces donošenja odluka postaje sve značajniji ne samo za države članice, već praktično i za sve subjekte društva.

Lobiranje je značajano i za države potencijalne kandidate, a

U Crnoj Gori se osjeća skepticizam ili nepovjerenje prema lobiranju. U praksi je prisutan određeni animozitet od strane pojedinih državnih struktura prema profesionalnim lobistima koji sujetno smatraju da je "država iznajmila" lobističku grupaciju iz razloga što neko ne radi dobro svoj posao", rekao je Bojan Šarkić

Crnogorsko Ministarstvo inostranih poslova u polemici sa nevladinim sektorom tada je saopštilo da nije problem da se

u sljedećih godinu do dvije biće od velikog značaja za Crnu Goru. Ukoliko Evropska komisija da pozitivno mišljenje o zaht-

foto VIESTI

Bojan Šarkić

USPJEŠNIJE, ALI I SKUPLJE LOBIRANJE NA DUGE STAZE

Za uspjeno lobiranje neophodno je imati jasan cilj, precizno definisan problem ili pitanje na koje se želi uticati.

Važno je da poruka i stav budu konzistentni i jedinstveni od početka do kraja procesa lobiranja za određeno pitanje, uz potkrijepljene i čvrste argumente. Osim toga, mora se unaprijed znati na koga je moguće izvršiti uticaj. U cilju kreiranja uspješne strategije neophodan korak na putu do cilja je detaljno informisanje o akterima procesa odlučivanja.

Lobisti se odlično orijentuju u labyrintru briselske administracije, kao i u složenim i nimalo naivnim odnosima predstavnika evropske političke i finansijske scene.

Oni veoma dobro znaju da i činovnici nižeg ranga često raspolažu ovlašćenjima u fazi priprema i realizacije svake vrste odluka i u tom dijelu je njihova uloga nekada i najpotrebni, najopravdanija i najznačajnija.

Lobiranje se odvija na različite načine i na različitim nivoima, ali i u različitim vremenskim periodima, odnosno, može biti kratkoročno i dugoročno.

Zagovornici kratkoročnog načina lobiranja su mišljenja da nije neophodno kontinuirano lobirati, te da je dovoljno angažovati se samo u određenim situacijama i oko određenih pitanja, što može biti mač sa dvije oštice.

Tako je pitanje koliko je moguć uticaj u nekom povoljnem trenutku, ako za problem vaše kompanije, subjekta koji predstavljate ili države niko nije prethodno čuo. Ipak, pristalice ovakvog načina lobiranja smatraju da iz tog razloga i postoje lobističke agencije, koje jednostavno tako posluju.

Na drugoj strani, pristalice dugoročnog lobiranja navode da je više nego korisno održavati i imati kontakte sa donosiocima odluka čak i ako trenutno ne postoji cilj lobiranja. To otvara vrata da se, kada se ukaže potreba i prilika, jednostavnije angažujete i uključite u aktuelne tokove.

Predsjednik Društva lobista Srbije **Balša Kašćelan** ocijenio je da je sistem dugoročnog lobiranja primamljiviji "i čini se kvalitetniji i vjerovatno uspješniji", ali i znatno skuplji.

"Za ovakav način lobiranja potrebna su ozbiljna novčana ulaganja i stvaranje specijalizovanih kancelarija u blizini briselske administracije," pojasnio je Kašćelan u razgovoru za *Evropski puls*.

On je mišljenja da se u savremenom svijetu interesi kompanija, pogotovo država, ne mogu štititi od slučaja do slučaja.

foto VJESTI

Balša Kašćelan

jevu Podgorice za članstvom, onda Savjet ministra treba prvo da Crnoj Gori da status kandidata za članstvo, a zatim i da odredi datum otpočinjanja predpristupnih pregovora. Ovakve odluke Savjet donosi jednoglasno, odnosno potrebno je da svih 27 članica digne ruku "za", a tu je neophodno lobiranje, kako u Briselu, tako i u drugim evropskim prijestonicama.

Bivši crnogorski diplomata u Briselu, koji trenutno vodi consultantsku kuću specijaliziranu za lobiranje, **Bojan Šarkić** kaže da Crna Gora sada mora pokazati spremnost i odlučnost da za svoje interese lobira na različitim nivoima. "Zbog veoma dugačkog niza različitih pitanja, nekad političkih, nekad suštinskih, ali nekada i tehničkih Crna Gora mora da se trudi da bude permanentno na "agendi" Brisele," kazao je Šarkić objasnjavajući da misli na Komisiju, Savjet i Evropski parlament ali i na, u Briselu veoma značajne nevladine organizacije, think-tank strukture, medije i cjelokupnu administraciju.

"U fazi između zaključivanja dodatnih pitanja iz Upitnika i otvaranja pregovora sa EU, Crna Gora posebnu pažnju treba da posveti upravo jednom sveobuhvatnom djelovanju u Briselu", podvukao je Šarkić.

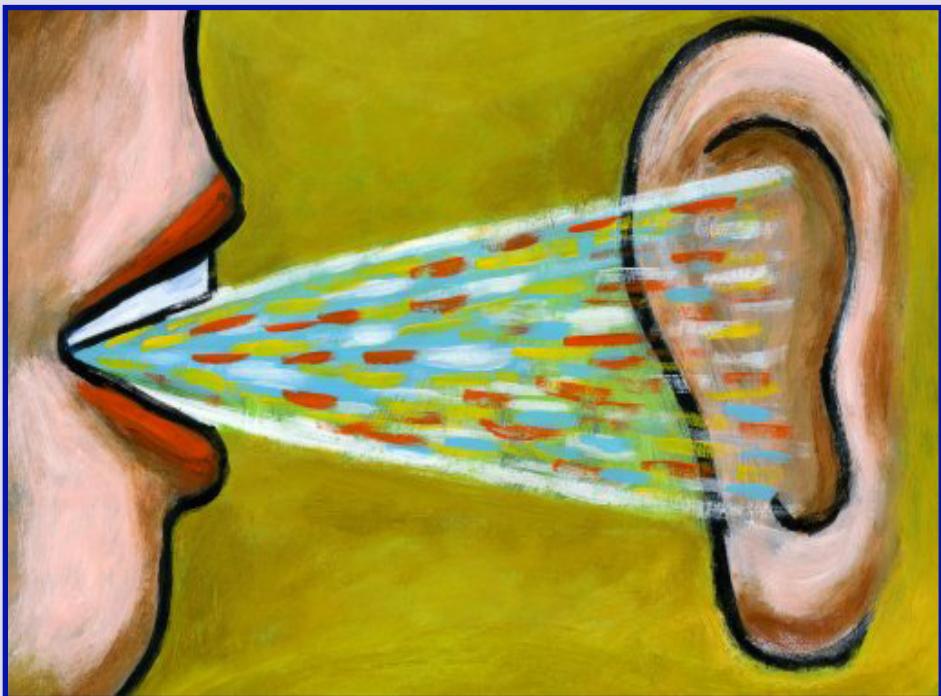
U razgovoru za *Evropski puls*, Šarkić je naglasio da je jako važno znati da su se, koliko je on upoznat, do sada svi problemi, pitanja, projekti vezani za EU rješavali kroz bilateralni odnos sa Unijom ili kroz bilateralne kontakte sa

nekom od država članica.

Zbog toga se, naveo je Šarkić, teško može reći da se radilo o lobiranju u pravom smislu tog pojma, jer je Crna Gora kroz svoje državne strukture, zastupala i predstavljala svoje interese.

Eventualni primjeri lobiranja, smatra on, samo su pojedinačni nastupi bez, kako kaže, "unajmljivanja pravih profesionalnih lobističkih grupacija".

Međutim, prema Šarkićevom mišljenju, naročite potrebe za tim u prethodnom periodu nije ni bilo, podvlačeći da se

Važno je znati da su se, koliko sam upoznat, do sada svi problemi, pitanja, projekti Crne Gore vezani za EU rješavali kroz bilateralni odnos sa Unijom ili kroz bilateralne kontakte sa nekom od država članica zbog čega se teško može reći da se radilo o lobiranju u pravom smislu tog pojma, podvukao je bivši crnogorski diplomat

POTREBAN ZAKON O LOBIRANJU

Profesija lobista uglavnom se iz neznanja vrlo često povezuje sa korupcijom, iako je istina, bar teorijski, o tom zanimanju potpuno drugačija.

Zapravo je glavni cilj lobističkih aktivnosti suzbijanje korupcije na svim nivoima, kao i razvijanje prakse visokih profesionalnih i etičkih standarda zasupanja interesa, bilo zemalja, kompanija ili organizacija koje iz njih dolaze.

Međutim, grupa i udruženja za lobiranje je mnogo i imaju veoma različite ciljeve. Svoje interesu bi da zastupaju svi – od turističkih radnika, bankara i vlasnika malih i srednjih preduzeća, do naftnih kompanija ili poljoprivrednih udruženja.

U tom moru lobističkih grupa nesumnjivo postoji značajan dio onih koji su skloni korupciji.

Kako bi se to izbjeglo lobisti i udruženja u zemljama u kojima postoje insistiraju na usvajanju posebnog zakona o lobiranju.

Zakonom bi se precizno definisali okviri u kojima lobisti mogu i smiju da djeluju, kao i načini eventualnog ostvarivanja svojih ciljeva. Za tako nešto se zalaže Društvo lobista Srbije iz kojeg ukazuju da se ni jedna zemlja u regionu ne može pohvaliti ovakvim zakonima, ali da bi tome trebalo posvetiti pažnju.

Civilni sektor u Crnoj Gori je više puta pokretao ovu inicijativu, ali za dalje aktivnosti nije bilo raspoloženja među donosiocima odluka.

tek treba angažovati na tom polju.

Šarkić upozorava da nije dobro što se, pored činjenice o neophodnosti lobističkog djelovanja, u Crnoj Gori i u tom dijelu osjeća skepticizam ili nepovjerenje.

"U praksi je prisutan određeni animozitet od strane pojedinih državnih struktura prema profesionalnim lobistima, koji sujetno smatraju da je "država iznajmila" lobističku grupaciju iz razloga što neko ne radi dobro svoj posao", podvukao je bivši crnogorski diplomat.

Smatrajući ovo vrlo opasnom i apsolutno pogrešnom premisom, on je poručio da se u ovom smislu cijeli korpus zainteresovanih strana mora kretati u istom zajedničkom smjeru, međusobno sarađujući i posebno naglasio da su za male države, kakva je Crna Gora, "ovakvi angažmani nužni, logični i na kraju vrlo efikasni."

NA PUTU KA EU I NATO GODINA NA IZMAKU JE ZA CRNU GORU BILA
PLODONOSNA

Uspjesi koji upozoravaju

Kada bi
Ko d l u k e
Evropske unije i
NATO-a bile
mjerilo, onda bi
Crna Gora u

Piše: Neđeljko Rudović

2009. nesporno bila uspješna evropska priča.

Ne samo što je Brisel u Podgoricu poslao Upitnik, kako bi na osnovu odgovora iz Podgorice, procijenio da li je Crna Gora zrela da postane kandidat za članstvo u Uniji, nego je Vlada u predviđenom roku Briselu predala sve odgovore. Onda je 30. novembra Savjet ministara EU ukinuo vize državljanima Crne Gore, da bi potom Sjeverno-atlantski savjet NATO-a prihvatio da Crna Gora zakorači stepenicu više ka potencijalnom članstvu u NATO, tako što je primio u Akcioni plan za članstvo (MAP). Sljedeći korak je punopravno članstvo u najmoćnijoj alijansi na svijetu.

Ovo je epilog evro-atlantskih integracija Crne Gore u 2009. koji su priželjkivali najveći optimisti, zbog čega Vladini zvaničnici imaju dobre argumente u polemici sa opozicijom i aktivistima civilnog društva.

Jer, zaista, zašto bi EU i NATO nagradivali Crnu Goru ako je ona sigurna kuća kriminalaca i oaza korupcije? Ova teza, koju voli često da koristi premijer Milo Đukanović, ima svoju težinu i na prvi pogled zvuči ubjedljivo kod onih koji tematiku integracija posmatraju samo na nivou informacije.

Međutim, mnogo toga što se odvijalo i odvija ispod površine daje jednu potpuno drugačiju sliku Crne Gore, kao države u kojoj moćna vladajuća partija zloupotrebljava državni aparat i

pokušava da eliminiše svoje oponente. Tako postoje privilegovane kompanije, pojedinci i mediji bliski vlastima, dok oni drugi, koji ukazuju na devijacije u društvu, ako ne pristanu da budu učutkani, bivaju diskriminisani ili podvrgnuti "tretmanu" pravosudnog aparata koji svako malo demonstrira da je Crna Gora još država u kojoj nema vladavine prava.

Ali, to nije toliki problem koliko je pogubno njegovo stavljanje pod tepih i ubjedivanje javnosti da korupcija i kriminal nijesu u Crnoj Gori ništa izraženje nego u zemljama u okruženju. To nametanje virtualne, ružičaste stvarnosti samo produbljuje mračnu atmosferu i usporava izlazak Crne Gore pred svjetla pozornice od kojih se ništa ne može sakriti. Tek kada

Uspjesi u 2009. morali bi biti protumačeni kao pružanje šanse da ozbiljno krenemo dalje i Crnu Goru uredimo po ugledu na prosperitetne članice EU, a ne kao argument da kritičari vlasti ne znaju o čemu pričaju

se ozbiljno suoči sa svojim manama i odlučno krene da ih rješava Crna Gora ce krenuti ka Evropi.

Ako se pogleda što u Briselu misle o stanju u Crnoj Gori, onda postaje jasno da suštinska bitka za evropske vrijednosti tek predstoji i da će se Podgorica, kada se otvore pregovori o članstvu u EU, morati početi istinski mijenjati ukoliko joj članstvo u "elitnom klubu" ostane strateški prioritet državne politike.

Tako se, recimo, u posljednjem Izvještaju o napretku ističe "zabrinutost zbog slobode izražavanja u Crnoj Gori". Razlog za zabrinutost izazivaju izjave zvaničnika kojima se zastrušuje, kada se govori o ulozi medija i NVO, pa se onda Vladi predlaže da "konstruktivno saraduje sa predstavnicima civilnog društva" i da hitno riješi pitanje nadležnosti i procedure za dobijanje frekvencija, čime je indirektno upozorenja vladajuća garnitura da više ne

opstruira TV "Vijesti".

Svakako je najupečatljivije da je Evropska komisija opet ukazala na korupciju na visokom nivou, politički uticaj na sudstvo, slabe administrativne kapacitete, pranje novca... Jedna rečenica je posebno simptomatična: "Ostaje potreba za većom političkom voljom u borbi protiv korupcije, posebno korupcije na visokom nivou".

Razlog za ovaku konstataciju je očigledan, pogotovo ako se uporedi Crna Gora sa zemljama u okruženju. Za razliku od njih, u Crnoj Gori nije ni optužen ni osuđen za korupciju niko iz establišmenta, ni pomoćnik ministra, a kamoli ministar. Presude za korupciju uglavnom se odnose na policajce koji su uzimali po desetak eura mita od vozača.

Osim toga, Crnoj Gori i dalje nedostaju ljudski i finansijski resursi u javnoj administraciji, nezavisna i snažna nadzorna i regulatorna tijela, supervizija u oblastima finansiranja političkih partija i sukoba interesa, a organizovani kriminal "ostaje stvar ozbiljne zabrinutosti koji utiče na vladavinu prava i poslovno okruženje".

Zato bi uspjesi u 2009. morali biti protumačeni kao pružanje šanse da ozbiljno krenemo dalje i Crnu Goru uredimo po ugledu na prosperitetne članice EU, a ne kao argument da kritičari vlasti ne znaju o čemu pričaju.

Pogled iz ovog ugla, uz real-politicu EU i SAD, u čijem središtu pažnje su Srbija, Kosovo i BiH, možda bi i mogao biti odgovor na pitanje zašto su EU i NATO nagradile Crnu Goru. Da ne bude zabune, i Makedoniju su nagradile prije četiri godine, pa Makedonci pregovore o članstvu u EU još nijesu počeli.

IZVRŠNA DIREKTORKA ZAGREBAČKOG CENTRA ZA SUOČAVANJE SA PROŠLOŠĆU
DOCUMENTA VESNA TERŠELIČ

Hrvatska bi sad bila u EU da se suočila sa prošlošću

Da li će se suočavanje s prošlošću u Crnoj Gori i procesuiranje ratnih zločina, bilo da su oni napravljeni na njenoj teritoriji ili ne, postaviti kao pitanje ili njen problem u daljim evropskim integracijama zavisiće od toga što će se još dogoditi tokom pregovora sa Evropskom unijom, ocijenila je u razgovoru za *Evropski puls* izvršna direktorka zagrebačkog Centra za suočavanje sa prošlošću DOCUMENTA Vesna Teršelič.

"Među uslovima Unije za Hrvatsku bila je puna saradnja sa Haškim tribunalom. Podizanjem optužnica Haški tribunal je završio posao. Drugi dio posla sada je pred hrvatskim pravosuđem, kao što će biti pred crnogorskim pravosuđem.

Da li će suočavanje s prošlošću i procesuiranje ratnih zločina biti uslov crnogorskih integracija je pitanje što će se u pregovorima između Crne Gore i Evropske unije još dogoditi. U poglavlju o reformi pravosuđa za

Vesna Teršelič

ratnih zločina usporilo Hrvatsku na putu ka EU?

Bilo je natezanja oko optužnice protiv **Mirka Norca**, zatim oko zločina u Ovčaru... To je direktno uticalo na usporavanje procesa integracija i u principu bez te epizode sada bi se nalazili

drugih. Tada je protest u Splitu okupio oko 100.000 ljudi, a već prilikom izricanja presude u županijskom sudu u Rijeci, broj onih koji su protestovali pred sudnicom pao je na manje od 1.000. Danas suđenja ne prate nikakvi protesti.

Ja mislim da je za društvo, i za hrvatsko i za crnogorsko i za sve ostale u ovom regionu, jako važno procesuiranje zločina, s tim da nama koji radimo u organizacijama za ljudska prava postaje vidljivo da svi zločini neće moći biti procesuirani u sudovima.

Zato smo inicirali i formiranje Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i

Kada se jednom otvor procesuiranje za ratni zločin nepredvidljivo je koliko će se otvoriti pitanja i zločina. Ja bih rekla da je to za očekivati i u slučaju Crne Gore

u EU.

- **Kakvo je sada stanje u Hrvatskoj kada je riječ o suočavanju sa prošlošću?**

U Hrvatskoj smo 2001. godine vidjeli prvu veliku optužnicu za ratne zločine protiv Norca i

Hrvatsku sada više ne stoji kao uslov puna saradnja sa Haškim tribunalom, nego integritet domaćeg suđenja za ratne zločine", kazala je Teršelič.

- **Koliko je suočavanje sa prošlošću, odnosno procesuiranje**

drugim teškim povredama ljudskih prava u bivšoj Jugoslaviji (REKOM).

- Zašto mislite da svi zločini neće biti procesuirani?

Ono što znamo za Hrvatsku je da su od 703 zločina koja su prijavljena, 402 još uvijek predmet istrage. Dakle, nijesu izašli iz ruku policije i vode se protiv nepoznatih počinilaca.

Sa druge strane, kada se jednom otvori procesuiranje za ratni zločin nepredvidljivo je koliko će ih još biti.

- Da li mislite da će, kada se otvori i suštinski zagrebe, pitanje ratnih zločina u Crnoj Gori biti još tzv. podslučajeva?

Ja bih rekla da je to za očekivati.

U Hrvatskoj se pomno prati sudjenje za zločine u Morinju i to

U Hrvatskoj se pomno prati sudjenje za zločine u Morinju. To je nešto što je u našoj javnosti prepoznato kao pozitivno

je nešto što je u našoj javnosti prepoznato kao pozitivno.

- Što očekujete od Evropske unije kada je riječ o ratnim zločinima?

Mislim da bi za zemlje u ovom regionu bilo korisno da imaju formulaciju ili uslov od strane EU "integritet domaćih sudjenja za ratne zločine", jer to značajno i mudro naglašava važnost ubrzanja istraga onih zločina koji nijesu istraženi i procesuirani.

Najveći teret posljedica rata je na onima koji su najviše podnijeli. Smatram da taj teret treba odgovorno podijeliti. I na Uniji je da bude odgovorna.

- Što bi bio cilj Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava u bivšoj Jugoslaviji (REKOM), koju ste maloprije pomenuli i čiji ste jedan od inicijatora?

Formiranje Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava u bivšoj Jugoslaviji bilo bi od izuzetnog značaja za rasvjetljavanje svih ratnih zbivanja u regionalnom kontekstu.

Vidimo da je potreban i dodatan prostor za glas žrtve, dodatan prostor u kojem će se moći utvrditi činjenice o zločinima koje sudovi ili neće htjeti ili neće stići procesuirati.

Komisija bi mogla proizvesti izvještaj gdje bi bila imena žrtava, okolnosti stradanja, lista nasilja ... Taj bi izvještaj onda bio građen za dalje sudske procese, za novinare i na kraju za mlade. Mislim da je to vrijedan poduhvat.

V. ŽUGIĆ

UTVRĐIVANJE ČINJENICA SUŽAVA PROSTOR ZA MANIPULACIJU

● Kako komentarišete ocjene pojedinih evropskih zvaničnika, kao što je Olli Rehn, da Crna Gora ne treba da se vraće u prošlost već da gleda u budućnost. Tako je otprilike glasio njegov odgovor na pitanje kako gleda na ulogu dijela sadašnjeg crnogorskog rukovodstva u napadu na Dubrovnik i uopšte na dešavanja u bivšoj Jugoslaviji?

Puno je evropskih političara, posebno iz Skandinavije, kao što je recimo i Karl Bildt, koji su u više navrata naglašavali da bi trebalo okrenuti stranicu istorije i preći na stranicu budućnosti.

Ali, kako?

Ja ne vidim ozbiljniji test odgovornosti političara i bilo kog drugog u javnosti u Hrvatskoj ili u bilo kojoj drugoj postjugoslovenskoj zemlji od toga kakav je odnos prema ratnim zločinima i nasilju. Mislim da je to krucijalno pitanje.

Moramo izvući pouke iz načina na koji smo se odnosili prema zločinima u II svjetskom ratu, pa i prema zločinima u poslijeratnim godinama. Tada se nije insistiralo na činjenicama, već se zapravo dopustilo da se činjenicama manipuliše, što je poslužilo u pripremi i zaoštrevanju samog sukoba na prostorima bivše Jugoslavije.

Članice Evropske unije imaju vrlo različito iskustvo kada je riječ o suočavanju sa prošlošću.

Njemačka je uspješno prošla kroz taj proces, što zbog onoga kroz što su prošli u ratu, što zbog pritiska saveznika.

Na drugoj strani je Španija kojoj to nije pošlo za rukom. Ona sada preraduje ono što je ostalo nakon građanskog rata. Oni su jedina zemlja koja je u XX vijeku rekla "Naše je rješenje da ćutimo o tome."

Mislim da je puno zdraviji način utvrđivanje činjenica, jer se time sužava prostor za manipulaciju podacima.

ZAPADNI BALKAN I NATO

Zašto nam treba NATO

Nakon pada Berlinskog zida u Evropi je otvoreno pitanje preoblikovanja odnosa evropskih država prema

Piše: Vladimir Pavićević

organizacijama koje su preživjele hladni rat. Nova bezbjednosna arhitektura Europe podrazumijevala je nestanak onih saveza koji su povezivali bivše komunističke države. Zapadnoevropske države, kao pobjednice u hladnoratovskom sukobu, nastojale su da sve organizacije koje su one stvorile nastave da djeluju. Postavljeno je i pitanje da li je NATO važan u periodu nakon hladnog rata.

Bez obzira što je Varšavski ugovor formalno raspušten 1991., NATO, kao suprostavljeni blok Varšavskom ugovoru, je opstao. Bivše komunističke države su izrazile želju da pristupe ovom vojnom savezu kako bi i na taj način potvrdile svoju riješenost da se uključe u evroatlantske integracije. Organizacija sjevernoatlantskog ugovora je reagovala tako što je početkom 1994. kreirala program: Partnerstvo za mir, koji je trebalo da posluži kao pripremna faza svim državama istočne Europe za ulazak u NATO.

Značaj evroatlantskih integracija za konačnu političku stabilizaciju regionala zapadnog Balkana je često problematizovan. Nakon debakla velikih nacionalističkih projekata iz devedesetih, jedina alternativa koja se ukazala bila je upravo ona koju su autoritarni lideri odbacili nakon sloma komunizma – ulazak u evroatlantske strukture je otkriveni put za koji se smatra da bi mogao da obezbjedi svim državama regionala okvir u kojem najbolje mogu realizovati svoje interese i razvijati svoje potencijale. Otud se kao

izrazito značajno javlja pitanje da li će u političkom establišmentu država regionala biti obezbijeđen čvrsti konsenzus ne samo o nužnosti pripadanja Atlantskoj aliansi, već i o odlučnosti da se reforme koje vode do članstva u ovom velikom savezu demokratskih država sprovedu brzo i efikasno.

U ovom trenutku osjeća se nedostatak entuzijazma, pa čak i volje za nastavak procesa evroatlantskih integracija pojedinih država zapadnog Balkana. Iako je članica Partnerstva za mir od 2006. Srbija će tek krajem ove ili početkom sljedeće godine otvoriti misiju pri NATO. U vladajućem diskursu, koji obavlja temu evroatlantskih integracija u Srbiji, tema uključenja u NATO je i dalje svojevrsni tabu: proglašena vojna neutralnost, uprkos svojoj neodrživosti, određuje pravce bezbjednosne politike Beograda. Koncept vojne neutralnosti ne može biti

činjenici da do danas nijedna država nije priznala neutralnost Republike Srbije, na način koji je uobičajen u međunarodnim odnosima, kao što je to urađeno u slučaju tradicionalno neutralnih država Švedske ili Švajcarske.

S druge strane Drine, napori Bosne i Hercegovine da se uključi u MAP nisu urodili plodom. Ono što najviše zabrinjava, povodom ovog zakašnjenja u napretku BiH ka evroatlantskim strukturama, su reakcije koje su stigle iz Banja Luke. Članstvo u bilo kojem klubu zahtjeva da se poštuju pravila igre tog kluba. Ukoliko aplikant nije ispunio sve neophodne reforme koje će voditi ka zadobijanju povjerenja i imidža pouzdanog partnera odlaže se i prijem, ali su u slučaju BiH naročito važne neprimjerene reakcije koje su se u vezi približavanja BiH NATO-u mogle čuti od premijera Dodika.

Sjetimo se da je Crna Gora tokom devedesetih bila potpuno izopštena iz svih tokova međunarodne politike i da se njeni demokratski kapaciteti nijesu dovoljno afirmisali. Odluka o pristupanju vojnog savezu razvijenih demokratskih država bi zato predstavljala izuzetno važan simbolički pomak u građenju njenog demokratskog potencijala

odgovarajuća alternativa za članstvo Srbije u NATO. Sama činjenica da je neutralnost proglašena, definisana i objašnjena u jednom jedinom članu rezolucije čiji sadržaj ne čine spoljnopolitičke ili bezbjednosne teme, govori dovoljno o neozbiljnosti predлагаča i, važnije, o neodrživosti samog koncepta vojne neutralnosti Srbije. Proglašena neutralnost nije izraz brižljivo procijenjene bezbjednosne situacije u kojoj se Srbija nalazi i sljedstveno tome pažljivo formulisane spoljne i bezbednosne politike. Neutralnost koja je shvaćena kao svojevrsni paravan za neprijateljski stav prema jednom bezbjednosnom akteru u okruženju (NATO) neće dobiti nikakvo poštovanje ostalih aktera niti steći minimalni kredibilitet. To se ogleda i u

Makedonski slučaj je zanimljiv na drugačiji način. Poziv za učlanjenje u NATO je odložen za period nakon okončanja spora o imenu koji Makedonija vodi sa Grčkom, svojim južnim susjedom i članom Evropske unije i Sjevernoatlantskog vojnog saveza.

Nakon posljednjeg zasjedanja ministarskog savjeta država članica NATO, dobili smo i neke pozitivne vijesti koje se tiču napredovanja Crne Gore u evroatlantskim procesima. Crna Gora je dobila akcioni plan koji otvara mogućnost dobijanja statusa punopravnog članstva u NATO.

Prethodno su Albanija i Hrvatska postale članice.

Euroatlantska perspektiva za države zapadnog Balkana usmjerava nas na jas-

nije definisanje razloga za dobijanje tog statusa.

Pristupanjem NATO-u ove države bi sebi obezbijedile dodatnu političku stabilnost i čvrstu osnovu građenja prijateljskih odnosa sa susjednim državama i evropskim i svjetskim silama. Kao države koje teže evroatlantskim integracijama, uvažavale bi činjenicu da je NATO savez zapadnih demokratija u čijem se članstvu nalazi 21 članica EU. Ove dvije transnacionalne organizacije su komplementarne i usko povezane: po odredbama zajedničke spoljne i bezbjednosne politike EU, NATO je odgovoran za teritorijalnu odbranu Evrope, čiji dio sve države zapadnog Balkana žele da postanu. Otud bi članstvo u NATO i za Crnu Goru bio ključni korak u procesu njenog povratak Evropi.

Sjetimo se da je Crna Gora tokom devedesetih bila potpuno izopštena iz svih tokova međunarodne politike i da se njeni demokratski kapaciteti nijesu dovoljno afirmisali. Odluka o pristupanju

Članstvo u NATO donosi i uvećanje nivoa ekonomske stabilnosti i rast stranih ulaganja. Činjenica da je neka država članica ove alijanse svjedoči o njenoj punoj političkoj i ekonomskoj stabilnosti što dalje ohrabruje investitore da slobodno ulazu u njenu ekonomiju. Iskustvo istočnoevropskih država koje su prolazile

Male države kao što je Češka su i profitirale od članstva u NATO-u: dok su Česi izdvajali 2% svog BDP za vojni budžet, iz zajedničke NATO kase su dobijali oko 1.5 put više novca

vojnog savezu razvijenih demokratskih država bi zato predstavljala izuzetno važan simbolički pomak u građenju njenog demokratskog potencijala.

Sve države bivšeg istočnog bloka su prije ulaska u EU postale NATO članice. Ukoliko je Crna Gora kao prioritetni cilj svoje spoljne politike definisala članstvo u EU, put koji vodi do nje je preko prijema u NATO. Iako formalne prepreke ili uslovljavanja u vezi sa ovim pitanjem ne postoje, suštinski interes Crne Gore je da ubrza evropske integracije, a to može učiniti i slanjem jasnih signala svoje spremnosti da se reformiše i približi zapadnim političkim i bezbjednosnim strukturama. Članstvo u NATO bi integracionim procesima donijelo odlučujući podstrek, a unijelo bi odgovarajući sadržaj i u pokušaje da se država predstavi kao odgovorni demokratski partner.

Učlanjenjem u NATO Crna Gora bi uredila da njenu bezbjednost garantuje najmoćniji vojni savez na svijetu. Otud nam zdravi razum govori da je NATO neizbjježni okvir unutar kojeg Crna Gora može ispuniti i svoje bezbjednosne ciljeve.

kroz tranziciju tokom devedesetih godina pokazuje da su direktna strana ulaganja doživjela vratolomni uzlet nakon prijema ovih država u NATO: strane investicije u Rumuniju su porasle čak 141% nakon njenog pristupanja u Savez 2004. Ulaskom u kolektivni sistem odbrane, vojska bi mogla da se specijalizuje i profesionalizuje i na taj način rastereti nacionalni budžet. Eventualno izostajanje članstva u NATO bi, pak, drastično povećalo troškove odbrane, a jasno je da Crna Gora na primjer sama ne bi mogla ekonomski da obezbijedi svoju sigurnost.

Otud je članstvo u Savezu ekonomski vrlo isplativo. Modernizacija vojske koja bi se desila ne podrazumijeva ni potvrdu već uvrežene predrasude o NATO koja sugerira da članstvo u Savezu podrazumijeva drastična povećanja vojnog budžeta. Primjeri govore upravo suprotno, male države kao što je Češka su i profitirale od članstva: dok su Česi izdvajali 2% svog BDP za vojni budžet, iz zajedničke NATO kase su dobijali oko 1.5 put više novca (o ovome se može pročitati više u analizama koje su

pripremili saradnici Centra za civilno-vojne odnose u Beogradu).

Kada imamo u vidu cijelokupnu sliku napredovanja regiona ka Briselu, dolazimo do pitanja što se može uraditi da se ovaj proces ubrza. Baš kao i u slučaju integracije u EU tempo kojim će se reforme sprovoditi zavisi uveliko od političke volje elita na vlasti da započnu i do kraja sprovedu neophodne reforme. Deklarativno saopštena volja elita u državama zapadnog Balkana o neophodnosti reformi često je udarala u nesposobnost i zaziranje istih tih struktura da preduzmu korake koji bi i najmanje uzburkali političke vode. Tako se NATO u Srbiji i dalje vezuje, ne za odbrambeni savez zapadnih demokratija koji spaja evropske zemlje sa velikim američkim saveznikom, već za aliansu koja simbolizuje debakl koji je Miloševićev režim doživio 1999.

Postoji i interesantan fenomen koji opet možemo da opazimo u Srbiji. Tiče se široke i po mnogo čemu protivrječne koalicije okupljene u anti-NATO bloku. S jedne strane, tu možemo naći ekstremne kao i mainstream nacionaliste, koji NATO-u, kako kažu, neće nikada moći da oproste kampanju bombardovanja iz 1999, ali i jednu značajnu grupaciju ljevo orijentisanih intelektualaca koji nemaju ništa zajedničko sa ostatkom anti-NATO koalicije. No, oni prihvataju neke osnove antiglobalizma i posmatraju NATO kao imperijalističku silu koja širi tržišnu ekonomiju. Važan je zadatak da se ova grupacija – koja je vatreno suprotstavljena nacionalizmu – vrati u tabor evroatlantista, kako u Srbiji, tako i drugdje.

Proces priključenja evroatlantskim strukturama valjalo bi posmatrati i u širem kontekstu: tokom dugotrajnog definitivnog odbacivanja nacionalističkog naslijeda nije dovoljno davati simbolične gestove i izjave, mada je i to neophodno da bi se povratilo puno povjerenje među naroda Zapadnog Balkana, već je imperativ da se sve države opet nađu u istom političkom, bezbjednosnom i ekonomskom okviru koji obezbjeđuju EU i NATO. U tom smislu, ni pune efekte tranzicione pravde ne možemo očekivati bez punopravnog članstva u ove dvije organizacije.

Autor predaje na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu

Samo nemoj po glavi...

Piše: Brano Mandić

Vežu te, pa ti sazuju cipele i biju te pendrecima po tabanima. Molim? Po tabanima, absolutno, ne ostaju modrice. Pa ti onda priključe na struju testise, pa te trijezne hladnom vodom sa Ivanovih korita, prebijaju dok pomokriš cinober, onda ti letilicom urežu na rame neki znak, pa si odjednom **Dustin Hoffman**, ispred tebe je zubar i znate već gdje to vodi...

Ili, ono kada malom partizanu urežu petokraku na čelo, ili kada se mačak **Tom** niz jedno stablo skljoka uz strašnu škripu, međunožjem ga rascvjeta do korijena kao bananu, a noge mu porastu do grla – sve to sigurno mnogo boli. Uhobolja zatim, gastritis, porođaji, prelomi, frakture, hladne rane, zanoktice, migrene,

Nije isto ako na ulici prebiju profesora univerziteta i navijača sa istetoviranom svastikom. Ili profesora koji je navijač sa istetoviranom svastikom. No, ako se nasilje desi u policijskim prostorijama, tu razlike moramo da zaboravimo i, da ne zazuvi cinično, poreskog obveznika tretiramo kao klijenta administracije koja mu je natakla lisice

napadi čira, šipke i pendreci... Ljudi se obično sažale na bol i kad neko dobije po labrnji. Čak je i **Berlusconiju** porasla popularnost od batina na ovamo. Ipak, postoje tamburanja koje nas manje ili više bole. Demokratska je odluka javnosti da se sažali nad nekim i traži pravdu za njegove rane ili odmahne rukom kao da se radi o zapletu bez značaja, pikanteriji kakvog neukusnog rialitija.

Zašto je **Aleksandar Pejanović** idelan da ga policajci cokulaju 48 sati i onda svog u podlivima puste pred kamere kao da ništa nije bilo? Najprije, Pejanović je dobar izbor jer se radi o čovjeku koji nije baš provklasni šarmer, da se blago izrazimo. Momčina se obrela u nekom

suludom religijskom fanatizmu, a uz to je i bivši policajac, pa još bokser, molim vas, dečko sa asfalta sumnjivih navika, koji se talibanski zalije-

ne volimo da izlazimo u kafiće vikendom jer je gužva i roba nam se usmrdi od dima, ili izbjegavamo da jedemo slatkije poslije 18 časova. Koga briga za čelavog momka iz zloglasnog kvarta Baston, kažemo i okrenemo se rafiniranim debatama o demokratiji i drugim demonima.

Svugdje u svijetu postoji tržiste žrtvi, koje mediji prikazuju u skladu sa svojim uređivačkim politikama i žanrovskom orijentacijom. Nije isto ako na ulici prebiju profesora univerziteta i navijača sa istetoviranom svastikom. Ili profesora koji je navi-

tao na Skupštinu Crne Gore zbog rezolucije 1244.

Reklo bi se, ne baš idealan zet za Vašu ljubimicu. Baš je zato teško

Popustimo li sa Pejanovićem, dali smo im odriješene ruke da nastave u istom ritmu, prinijeli smo im pendrek koji im je za trenutak ispaо pred blicevima fotoreportera. Naravno, patoloških nasilnika ima pod svakom uniformom. Nije mi teško da zamislim nasilnog francuskog vatrogasca, podivljalog "bobija", a kamoli crnogorskog pandura, naslonjenog na tradiciju barskog komandira L. poznatog po čuvenoj poslanici: "Strijeljaću mašinkom svakoga ko nije za Momira i Mila!"

bilo očekivati da će se sa intrigantom personom identifikovati mnogi demokratski nastrojeni pojedinac. Naprotiv, njegova golgota prije je jedna egzotična vijest u novinama o kojoj ne volimo da mislimo. Kao što

jač sa istetovrinom svastikom. No, ako se nasilje desi u policijskim prostorijama, tu razlike moramo da zaboravimo i, da ne zazuvi cinično, poreskog obveznika tretiramo kao klijenta administracije koja mu je

natakla lisice.

Čovjek nemoćan i vezan pred uniformisnom silom, morao bi biti jedna od ključnih ikona modernog doba. Opomena, putokaz i podsjetnik na putu ka Evropi o kojoj ovaj medij piše.

Kada nas privedu svi imamo ista prava, laže nas zakon i zbog te prevara je slučaj Aleksandra Pejanovića ključni test, ne humanosti nego principijelnosti. Ukoliko nas ne zainteresuje sudbina tog čovjeka, nemamo pravo da se žalimo kada nas neki drogirani specijalac na ulici premlati pred djevojkom ili nas privedu bez razloga.

Policija crnogorska mora da se suoči sa zlodjelima koje je posljednjih dvadeset godina sprovodila nad svojim građanima. Sjećam se oružanih racija kada ne znaš jesи li previše popio, ili su se vratili Italijani, ludi nego u istorijskim čitankama. Zalud su se u posljednje

od bitnih uzroka nasilja na pariskim ulicama, prelistati novinske izvještaje o zločinima raznih "zlih poručnika". Ali, kod nas se radi o javnoj, medijski rasvijetljenoj demonstraciji mučenja, aminovanog direktno sa policijskog trona u kojem stoluje

Čovjek nemoćan i vezan pred uniformisnom silom, morao bi biti jedna od ključnih ikona modernog doba. Opomena, putokaz i podsjetnik na putu ka Evropi o ovom sajtu piše

vrijeme policajci popravili pa ne biju gdje stignu i ne upadaju naoružani puškama u studentske kafiće, oni su za mene i dalje jedna labavo nadgledana grupa naoružanih ljudi sklonih nasilju, jer im je dozvoljeno. Popustimo li sa Pejanovićem, dali smo im odriještene ruke da nastave u istom ritmu, prinijeli smo im pendrek koji im je za trenutak ispaо pred blicevima fotoreportera. Naravno, patoloških nasilnika ima pod svakom uniformom. Nije mi teško da zamislim nasilnog francuskog vatrogasca, podivljalog "bobija", a kamoli crnogorskog pandura, naslonjenog na tradiciju barskog komandira L. poznatog po čuvenoj poslanici: "Strijeljaču mašinkom svakoga ko nije za Momira i Mila!".

Ne treba biti previše načitan pa policijsku torturu vidjeti kao jedan

jedan bivši specijalac, koji i danas vjerovatno može iz benča izbaciti zavidnu kilažu.

I dok se taj šef policije demokratski razgibava po skuštinskih odbora, desilo se jedno čudo, gotovo

Izjave policajca Stankovića zasluzuju da budu upisane na ulazu u policijsku akademiju u Danilovgradu

nemogući obrт. Pojavio se heroj, po imenu **Goran Stanković** da javno kaže ono što svi znamo: policija nas farba, naravno da nije bilo nikakvih unutrašnjih kontrola, a na sastanku "kod glavnog šefa" dogovoren je da se Pejanovićev sudski proces odgovlači do besmisla, kako to našoj državi basta.

Čudno da se svjedok poput Stankovića pojавio. Posebno to čudi nas koji smo zaboravili policajca **Muratbašića**. Sjećate se, čovjek je

ostao bez posla jer je svjedočio kako policija agituje pred izbore. I, nikome ništa. Ovog puta ne bi smjela da se ponovi poslovica anemija javnosti kada joj pred oči izade neko sa petljom.

Ali, kada vidimo što je u Crnoj Gori javnost, ko sve govori u njeni ime i poziva na zdravu pamet, onda nije čudo što se žrtve i heroji tope pred jarkim bojama portretiranih nasilnika. U takvoj stvarnosti još ljepše zvuče riječi policajca Stankovića. Njegove dvije izjave zasluzuju da budu upisane na ulazu u policijsku akademiju u Danilovgradu. Podsjetimo se, neka ostane i na ovom mjestu upisano, da je vrh crnogorske policije, previdio hrabrost pojedinca. Vjerovali ili ne.

Izjava prva: "Nakon što je u javnost izbila informacija o prebijanju Pejanovića, 4. novembra prošle godine u podgoričkom Centru bezbjednosti, nadležni u sektoru obezbjeđenja pritvorenika su okupili osam policajaca i dali im uputstva kako da popune formulare. Svim policajcima je rečeno – ispišite kako je on došao sa povredama i da niko nije ulazio u pritvor".

Izjava druga: "Zvao me je lično moj komandir da se nađemo u kafani negdje u Podgorici, a sve u vezi sa ovim događajem. Ja sam čovjek bolestan i rekao sam mu da

ja ne idem ni u kakvu kafanu, a pogotovo ne tim povodom... Došao je kod mene kući, sjedio je tri sata, uz neku priču da sazna kakvu će dati ja izjavu. Čast svakome, ali svoju čest ne dam nikome... Nije mogao sazнати ništa. Po mojoj procjeni, pošao je razočaran, neobavljen posla".

Amin.

Autor je novinar dnevnog lista "Vijesti"

NOVI ZAKONI O VOJSCI I ODBRANI – VOJNA OBAVJEŠTAJNA DJELATNOST U AGENCIJI ZA NACIONALNU BEZBJEDNOST

Nema zakona o nadzoru tajnih službi

Skupština Crne Gore je krajem decembra usvojila dva zakonska teksta iz oblasti

Piše: Stevo Muk

bezbjednosti i odbrane – Zakon o odbrani i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o vojsci.

Ovi zakoni su usvojeni nakon skoro godinu dana čekanja, intenzivne političke debate vladajućih i opozicionih partija, i pošto je Vlada povukla prijedloge iz decembra 2008. i tokom ove godine podnijela nove verzije zakona, koje je tokom skupštinske debate izmijenila na insistiranje opozicionih partija i poslanika vladajuće Socijaldemokratske partije.

Ključne dileme i sporenja su se odnosili na definisanje obavještajnih, kontraobavještajnih i bezbjednosnih poslova, njihovu organizaciju i nadzor nad njihovim sprovođenjem.

Od 2007. pri Ministarstvu odbrane funkcioniše Odjeljenje za bezbjednosne poslove, komunikaciju

Ključne dileme i sporenja su se odnosili na definisanje obavještajnih, kontraobavještajnih i bezbjednosnih poslova, njihovu organizaciju i nadzor nad njihovim sprovođenjem

i kriptozaštitu u kojem se sistematizovano 19 radnih mesta. Fункционisanje ovog odjeljenja, za koje je predsjednik Pokreta za promjene **Nebojša Medojević** tvrdio da je "fantomsko" i da bez zakonskih ovlašćenja vrši poslove prikupljanja

podataka, bilo je predmet inicijative za kontrolnim saslušanjem ministra odbrane **Bora Vučinića**, ali je vladajuća većina u Odboru za odbranu i bezbjednost odbila taj prijedlog, dok je ministar odbrane na sjednici skupštinskog odbora predstavljajući godišnji izvještaj o radu negirao optužbe o nezakonitom radu ovog odjeljenja Ministarstva.

Prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o odbrani iz decembra 2008. je propisavao da obavještajni i kontraobavještajni poslovi u oblasti odbrane obuhvataju prikupljanje, dokumentovanje i analiziranje informacija i podataka

Skupština Crne Gore je krajem decembra usvojila dva zakonska teksta iz oblasti bezbjednosti i odbrane – Zakon o odbrani i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o vojsci

koji su od značaja za odbrambene interese Crne Gore, kao i njihovo evidentiranje i čuvanje, a naročito praćenje i procjenjivanje vojno bezbjednosne situacije u drugim državama, kao i vojnih mogućnosti tih država, prikupljanje i procjenjivanje podataka o situaciji na teritoriji na kojoj Vojska izvršava zadatke u sastavu međunarodnih snaga, kao i otkrivanje, istraživanje i dokumentovanje djelatnosti stranih obavještajnih službi i drugih stranih

organizacija i lica usmjerenih protiv bezbjednosti Ministarstva ili Vojske.

Po slovu tog prijedloga Zakona bilo je definisano da bezbjednosni poslovi u oblasti odbrane obuhvataju: prikupljanje, evidentiranje, dokumentovanje i analiziranje podata-

ka o terorističkom i drugom subverzivnom djelovanju pojedinaca ili grupa koje je usmjereno protiv odbrambenih interesa Crne Gore; prikupljanje, evidentiranje, dokumentovanje i analiziranje podataka o krivičnim djelima protiv ustavnog uređenja i bezbjednosti Crne Gore, protiv čovječnosti i drugih dobara zaštićenih međunarodnim pravom, kao i najtežih krivičnih djela sa elementima organizovanog kriminala, kada se kao učinoci pojavljuju zapošljeni u Ministarstvu, lica na službi u Vojsci ili kada je neko od tih krivičnih djela usmjereno protiv Ministarstva ili Vojske; kontraobav-

decembra usvojila dva zakonska teksta iz oblasti bezbjednosti i odbrane – Zakon o odbrani i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o vojsci

ještajnu zaštitu Ministarstva, Vojske, ministra i rukovodećih lica u Ministarstvu i Vojsci; bezbjednosnu provjeru lica za prijem na rad, školovanje i raspoređivanje na određene poslove, odnosno dužnosti u Ministarstvu i Vojsci; i stručno usmjeravanje rada Vojne policije. Tim prijedlogom Zakona bilo je predviđeno da u izvršavanju ovih poslova Ministarstvo saraduje sa organom uprave nadležnim za poslove policije i Agencijom za nacionalnu bezbjednost. Istim tekstom zakona bilo je predviđeno da lica koja vrše obavještajne, kontraobavještajne i bezbjednosne poslove, a koja odredi ministar, tajno prikupljaju podatke sredstvima i metodama, na način i pod uslovima koji su propisani za Agenciju za nacionalnu bezbjednost. Pri određivanju i izvršavanju ovih ovlašćenja, ministar je trebao da ima

nadležnosti koje su propisane za direktora Agencije za nacionalnu bezbjednost.

Prema usvojenom Zakonu o odbrani, obavještajnim i kontraobavještajnim poslovima u oblasti odbrane baviće se Agencija za nacionalnu bezbjednost, dok će bezbjednosni poslovi ostati u nadležnosti Ministarstva odbrane.

Zakon, naime predviđa da se obavještajni i kontraobavještajni poslovi u oblasti odbrane organizuju u okviru Agencije za nacionalnu bezbjednost i vrše na način propisan Zakonom o Agenciji za nacionalnu bezbjednost i podzakonskim aktima za njegovo sprovođenje. Analitički obrađene podatke koji se odnose na odbranu direktor Agencije će, u vidu izvještaja i situacionih procjena, dostavljati ministru dok će izvještaje i procjene direktor Agencije dostavljati i načelniku Generalštaba Vojske Crne Gore ukoliko sadrže podatke koji se odnose na Vojsku.

Međutim, Zakonom nijesu precizno definisani obavještajni i kontraobavještajni poslovi već je ostavljeno da se njihov način vršenja, kao i vrste evidencija i način njihovog uspostavljanja i vođenja bliže uredi propisom Ministarstva, uz saglasnost Vlade. Opozicioni poslanici su imali primjedbe na ovako opšte uredjenje ovih poslova.

Vlada i parlamentarna većina smatraju da je sektor bezbjednosti i odbrane uveliko reformisan i modernizovan, depolitizovan i pod kvalitetnom kontrolom Skupštine i drugih institucija. Opozicija smatra da se institucije sektora odbrane i bezbjednosti, posebno Agencije za nacionalnu bezbjednost, zloupotrebljavaju za ostvarenje političkih interesa vladajuće koalicije, kao i da se nadzorna funkcija Skupštine opstruira od strane poslanika parlamentarne većine

Kada je riječ o bezbjednosnim poslovima u oblasti odbrane usvojeni zakon o odbrani je definisao da se ovi odnose na prikupljanje podataka o krivičnim djelima sa elementima organizovanog kriminala usmjerenim protiv Ministarstva

i Vojske ili kada se kao učinoci ovih djela pojavljuju zapošljeni u Ministarstvu i lica na službi u Vojsci; bezbjednosnu zaštitu Ministarstva, Vojske, Direkcije za zaštitu tajnih podataka i objekata i prostora koje koriste Ministarstvo i Vojska, bezb-

Ipak, činjenica je da Crna Gora još uvijek nije zaokružila zakonski okvir parlamentarnog nadzora nad

jednosnu zaštitu ministra, načelnika Generalštaba i rukovodećih lica u Ministarstvu, vršenje bezbjednosnih provjera za prijem na rad, škоловanje i raspoređivanje na određene poslove odnosno dužnosti u Ministarstvu i Vojsci i stručno usmjeravanje rada Vojne policije.

Predstavnici Vlade su tokom

skupštinske debate o prijedlozima zakona odbili amandman SDP-a kojim je traženo da ministar odbrane, uz godišnji izvještaj o stanju u Vojsci izvještava i o dijelu bezbjednosnih poslova, koji će se obavljati u Odjeljenju za vojno

bezbjednosne poslove.

Prihvaćen je amandman SDP-a kojim je potvrđeno da će Skupština, preko nadležnog radnog tijela, nadzirati vojsku. Time je razriješena prethodna dilema koju je Vlada inicirala predlažući da Skupština Crne Gore, preko Savjeta za odbranu i bezbjednost, vrši demokratsku kontrolu Vojske, a ministar odbrane, pored godišnjeg izvještaja o ukupnom stanju u Vojsci, podnosi i posebne izvještaje na zahtjev Savjeta za odbranu i bezbjednost.

Rasprava o ovim zakonskim tekstovima je aktuelizovala niz pitanja iz oblasti demokratske i civilne kontrole nad institucijama iz sektora odbrane i bezbjednosti.

Vlada i parlamentarna većina smatraju da je sektor bezbjednosti i odbrane uveliko reformisan i modernizovan, depolitizovan i pod kvalitetnom kontrolom Skupštine i drugih institucija. Opozicija smatra

da se institucije sektora odbrane i bezbjednosti, posebno Agencije za nacionalnu bezbjednost, zloupotrebljavaju za ostvarenje političkih interesa vladajuće koalicije, kao i da se nadzorna funkcija Skupštine opstruira od strane poslanika parlamentarne većine.

Ipak, činjenica je da Crna Gora još uvijek nije zaokružila zakonski okvir parlamentarnog nadzora nad sektorom odbrane i bezbjednosti. Osnovni zakon koji bi definisao parlamentarni nadzor u ovoj oblasti još uvijek čeka na usvajanje, nakon što ga je Skupština Crne Gore vratila u formu nacrtu decembra 2008. Usvajanje kvalitetnog zakonskog teksta postavlja se kao prioritet zakonodavne aktivnosti u narednom periodu.

Autor je predsjednik Upravnog odbora Instituta Alternativa

ZAŠTO ŽELIM DA BUDEM GRAĐANKA EVROPSKE UNIJE

Virtuelna evropska stvarnost

Rođena sam u Titogradu, glavnom gradu male Crne Gore u velikoj SFRJ. U prvi razred osnovne škole krenula

Piše: Milica Novaković

sam ranih 90-tih, a ime mog rodnog grada odjednom se promjenilo u Podgorica. Ime države, takođe, se odjednom preokrenulo, pa sam postala građanka SRJ.

To doba ostalo mi je urezano u sjećanju kao vrijeme kad smo se, mi djeca, igrali novcem, a za dedovu penziju mogli kupiti žvaku.

Sa 13 godina sam tvrdila da se ne bojam bombi koje "šalje" NATO uprkos jezivog zvuka sirene koji nas je svakodnevno ometao u praćenju nastave. Nedovoljno svjesna rasula u kojem se nalazila moja zemlja glumila sam hrabrost, gledajući sa balkona kako avioni bombarduju aerodrom u Golubovcima.

Fakultet političkih nauka u Podgorici završila sam prošle godinu kao građanka "najmlađe nezavisne države". U istoj državi sada živim, radim i gajim nadu da će ostatak svog života provesti u EU i boljoj Crnoj Gori.

Ni jedan dan ne može proći, a da medijima ne nađu informacije o EU i, naravno, našoj zemlji koja "napreduje i poštuje" evropske standarde. Pominju se nekakvi pomaci na bolje u različitim oblastima.

A da li se bilo ko u Vladi pita da li građani osjećaju da im se život promijenio uslijed više pominjanih nego stvarnih promjena? Sumnjam... Bar ih ja ne osjećam.

Kršenje i nepoznavanje ljudskih prava, diskriminacija u svim oblicima, korupcija, kriminal...naša su svakodnevni-

ca... čini mi se da je građanima dosadila priča u prazno, koja je i onako suvišna... Draga gospodo iz Vlade hoćemo djela!

Neću da nam zakoni stoje samo na papiru. Neću ni da u "evropskoj Crnoj Gori" gledam kako 20 policijaca tuče 3 maloljetnika, niti kako mladići iz nečijeg obezbjeđenja šutiraju Romkinju sa djetetom u naručju... Ne želim da u bolnicu i na pregled kod ljekara idem sa kovertom i flašom pića... Neću da moja djeca nižu uspjehe uz pomoć novca... Neću da mi partija bude kapija za bolje sjutra...

I, tako korača Crna Gora ka EU, a ništa se ne mijenja osim statistike.

Pravosuđe nam je u haosu, ekonomija, zdravstvo takođe... Opozicija gotovo i da ne postoji, pa nema ni stvarnog pritiska na Vladu da radi svoj

Ne želim da u bolnicu i na pregled kod ljekara idem sa kovertom i flašom pića... Neću da moja djeca nižu uspjehe uz pomoć novca... Neću da mi partija bude kapija za bolje sjutra...

posao. čeka nas još puno posla, a akcije nigdje. Građani su još jedna prepreka koja koči ispunjenje standarda koje nameće Evropa... Eh, ko će promijeniti (ne)kulturu i primitivizam građana Crne Gore – za to su potrebne i decenije, smjene generacija i stalna edukacija.

Dugo očekivana i skoro dočekana vizna liberalizacija "usrećila" je Crnogorce. O prednostima ukidanja viza danima se govorilo u medijima, ali većina anketiranih građana, za razliku od presrećne Vlade, ostala je ravnodušna.

Zašto? Na pitanja iz brojnih ankieta koje su mediji sprovodili tih dana, a koja su se ticala vizne liberalizacije, najčešći odgovori građana bili su "putuje onaj ko ima para", "ja ne uspijevam ni prehraniti porodicu, a ne da putujem"... Možda su čelni ljudi Vlade očekivali drugačiji odgovor?

Sa prosječnom zaradom, bez poreza i doprinosa, u iznosu od svega 456 eura (prema posljednjim podacima MONSTAT-a za novembar 2009.) možete prošetati do susjedne Bosne, Srbije, Hrvatske, a možda vam se posreći

da odete i do Slovenije. Naravno, višesatno, čak i višednevno, čekanje u redu za lična dokumenta i putne isprave "olakšaće" vam sve planove. Ako nekad poželimo posjetiti Rim, Pariz, Barselonu, Madrid, Beč, ... moraćemo više mjeseci štedjeti novac i "odvajati od usta".

Ukoliko vam samo jedna dlaka na glavi pomisli da sebi od "prosječne plate" možete priuštiti let avionom do neke od evropskih atraktivnih destinacija – odustanite odmah. Naša jedina i, naravno, monopoljska avio kompanija nudi građanima Crne Gore najskuplje karte u Evropi, a u ponudi se često može naći i višednevni aranžman boravka na evropskim aerodromima dok Crnogorci čekaju naredni let za domovinu.

EU nudi puno mogućnosti, naročito

mladim ljudima, i ja zaista želim biti građanka Europe – u Crnoj Gori koja je bar približno ispunila sve standarde koje članstvo zahtijeva. Kao i ostali iz moje generacije, želim putovati, raditi, usavršavati se i živjeti u domovini u kojoj se poštuje sloboda izražavanja i u kojoj ne strahujemo da zbog uživanja ovog prava možemo biti sankcionisani.

Građanka EU htjela bih biti i zbog poštovanja ljudskih prava i osnovnih sloboda koje su garantovane brojnim konvencijama i deklaracijama, a sa kojima građani Crne Gore, čini mi se, nijesu ni upoznati.

Tu je i demokratija, vladavina prava, tolerancija i dijalog, ekonomska sigurnost, pravo na rad, socijalnu zaštitu, socijalna pravda, zakoni koji se poštaju i standardi kojima se teži...

Uprkos mom pesimizmu u prvom dijelu teksta, glasam za Evropu – za našu bolju budućnost!

Autorka je polaznica IX generacija Škole evropskih integracija i novinarka dnevnika "Vijesti"

Anonimnost izvora je zakon

Evropski sud za ljudska prava nedavno je priznao pravo novinarima da štite svoje neimenovane izvore, prenosi agencija France presse.

Cetiri britanska lista – *Financial Times*, *Independent*, *Guardian* i *Times*, te novinska agencija *Reuters* obratili su se sudu u Strazburu nakon što su im britanski sudovi naložili da predaju povjerljive dokumente belgijskom proizvođaču piva Interbrew. Ti dokumenti bi Interbrew-u omogućili da

identificuje izvor informacije koja je procurila u medije o planiranom preuzimanju kompanije South African Breweries (SAB).

Sudije Evropskog suda za ljudska prava jednoglasno su presudili da je zahtjev za predajom dokumenata kršenje prava medija na slobodu izražavanja, po članu 10. Evropske konvencije o ljudskim pravima.

Novinar *Financial Times*-a dobio je krajem 2001. kopiju dokumenta od neimenovanog izvora o Interbrewovim planovima da pokuša preuzeti SAB, te o tome objavio članak na Internetu koji su objavili i *Times*, *Guardian*, *Independent* i *Reuters*. To je izazvalo naglo povećanje trgovine SAB-ovim dionicama, sa 2 na 44 miliona u dva dana.

Sudovi u Londonu prethodno su presudili u korist Interbrew-a, ocijenivši da je zaštita izvora manje važna od prava kompanije na pravdu.

Političari su korumpirani

Građani Evropske unije smatraju da su političari u njihovim zemljama korumpirani i taj stav sve je izraženiji, pokazala je anketa Eurobarometra.

Više od 80% građana EU ocijenilo je da je korupcija zahvatila institucije na svim nivoima: 83% kaže da je to slučaj sa nacionalnim institucijama, 81% da su korumpirane regionalne institucije, a 81% lokalne.

To je značajan porast u odnosu na istraživanje Eurobarometra iz 2007., kada je 70% ispitanika ocijenilo da su institucije njihovih zemalja korumpirane. U nekim zemlja-

ma korupcija je već godinama realnost. Tako je u Italiji čak 89% ispitanika reklo da ona podriva institucije, što je 2% više nego 2007.

Najjači utisak da se radi o pojavi koja je veoma značajna zabilježen je među građanima Finske, gdje je to reklo 32% više žitelja nego u ranijem istraživanju i na Malti, gdje je povećanje 23%.

Najoštriji prema korupciji su građani novih članica EU i više od 90% njih ubjedeno je da su institucije u njihovim zemljama korumpirane. U Sloveniji, Litvaniji i Češkoj to misli čak 96%, a u Grčkoj cijelih 98%.

Ne štede državne pare

Njemački savezni parlament, Bundestag, želi da sprijeći da ubuduće poslanici od novca poreskih obveznika kupuju zlatna penkala i slične luksuzne predmete.

Prema podacima uprave Bundestaga, samo za prvih deset mjeseci ove godine 115 poslanika je kupilo 396 zlatnih naliv-

pera marke Montblanc za 68.800 eura.

Na inicijativu predsednika Bundestaga Norberta Lammerta, sada je donijeta odluka da se osnuje posebna komisija koja treba da izradi prijedloge o tome kako ubuduće može da se sprijeći da poslanici za privatnu upotrebu kupuju zlatna penkala, elegantne tašne ili skupe usisivače.

Poslanik u Bundestagu ima osnovnu platu od 7.668 eura, a prima i paušalni dodatak za pokrivanje različitih troškova od 3.868 eura mjesečno, na šta se ne plaća porez. Pored toga, poslanici imaju pravo da godišnje potroše i 12.000 eura za nabavku kancelarijskog materijala i potrebnog pribora, u koji spada papir, štampači, naliv-pera, koferi, usisivači, mašine za kafu, pa čak i keks i bombone.

Roditeljski slatki dome

U roditeljskom domu u evropskim državama najduže ostaju muškarci u Bugarskoj, Sloveniji i Slovačkoj (31, 5 godina), rezultata je istraživanja o životnom stilu mladih koje je objavila Evropska komisija.

Prosječna dob u kojoj mladi napuštaju roditeljski dom razlikuje se uveliko između članica, iako u svima muškarci ostaju duže s roditeljima nego žene.

Po podacima za 2007. muškarci nađenje napuštaju dom roditelja u Finskoj sa 23,1 godinom, te u Francuskoj i Holandiji.

Kina gradi put u EU

Kina će prvi put graditi put na području Evropske unije nakon što je Vlada Poljske dodijelila posao gradnje dvije dionice autoputa A2 između Varšave i Berlina kompaniji China Overseas Engineering Group Company (COVEC).

Planirano je da ta kompanija do 2012., kada će Poljska zajedno s Ukrajinom biti domaćin evropskog prvenstva u fudbalu, izgradi 49 kilometara puta vrijednog 27,5 miliona eura, pri čemu će se skoro trećina finasirati iz sredstava EU.

Ne vole azilante

Zemlje EU odbacile su većinu zahtjeva za azil tokom prošle godine, saopšto je evropski statistički biro.

Od preko 280.000 zahtjeva prihvaćeno je samo 76.000. Francuska koja je darežljivija u odnosu na Njemačku, Veliku Britaniju i Italiju, pozitivno je odgovorila na 11.470 od ukupno 56.000 dobijenih zahtjeva.

Zaštitu u EU su dobili građani iz Iraka (16.640), Somalije (9.520), Rusije (7.740) i Avganistana (5.000), četiri zemlje iz kojih dolazi najveći broj azilanata.

PREDNOSTI I MANE ČLANSTVA U EU: MALTA, PET GODINA NAKON PROŠIRENJA

U EU malim državama je ekonomski sigurnije

Piše: Prof. dr. Roderick Pace

Od pristupanja EU je prošlo oko pet godina, što nije dovoljno za sveobuhvatnu analizu svih posljedica članstva. Zato se zadržimo na konkretnim, mjerljivim uticajima, uz osvrт na neke oblasti koje treba pažljivo posmatrati i analizirati u budućnosti.

Prije svega, da podsjetimo kakve su se rasprave vodile na Malti prije pristupanja Uniji. Javno mnijenje je bilo, uglavnom, podijeljeno između onih koji su zagovarali "pozitivne" i "negativne" efekte članstva – "negativci" su tvrdili da će članstvo oslabiti državni suverenitet, osjećaj nacionalnog identiteta i proizvesti mnoštvo problema zbog "neosjetljivosti" EU prema malim državama, odnosno primjeni istovjetnih pravila na sve članice, bez obzira na njihove specifične potrebe i sposobnosti da ta pravila sprovedu. Sa ekonomskе strane, istican je da će cijene porasti, da će priliv radne snage iz drugih država članica ostaviti bez posla malteške državljanе i da će cijene nekretnina skočiti. Postojali su i strahovi da će ukidanje protekcionističkih carina uništiti domaću industriju i izazvati rast nezapošljenosti, dok će evropska pravila o državnim subvencijama dovesti do bankrota malteška brodogradilišta.

Zagovarači članstva su predstavljali EU kao polje nepreglednih mogućnosti iz kojih će Malta moći da izvuče ogromne koristi, pod uslovom da pripremi sve neophodne

Rast malteške ekonomije bio je usporen u godinama neposredno prije pristupanja EU, da bi nakon pristupanja ponovo dostigao prosječnu stopu rasta od 3.5%, uprkos tome što je u međuvremenu došlo do naglog skoka cijena energenata, što je veoma bitno za Maltu koja uvozi 100% energije

mehanizme na nacionalnom nivou. Uz članstvo je malteškim državljanima obećavan viši životni standard, pojačana nacionalna bezbjednost i čvršće veze za zapadnim političkim silama. "Pozitivci" su isticali da će ukidanje protekcionističkih mjera učiniti privredu efikasnijom i privući strane investitore, da će pristup evropskim fondovima doprinijeti bržem nestanku ekonomskog jaza između Malte i razvijenih zemalja zapadne Evrope, da će malteški studenti imati više mogućnosti da se školuju u inostranstvu, itd.

Što se od svih tih pozitivnih i negativnih previđanja ostvarilo?

Ekonomska razvoj

Od pristupanja EU malteška privreda stoji uglavnom dobro. No, teško je reći u kojoj mjeri je to posljedica pristupanja Uniji – prije svega zato što je Malta već imala uskladen dobar dio ekonomske regulative sa pravilima EU, kao rezultat procesa koji traje još od 1970. kada je Malta potpisala Sporazum o pridruživanju EU. Malta je i prema rezultatima istraživanja Svjetske banke jedna od 13 zemalja na svijetu koje od kraja II svjetskog rata bilježe stalni ekonomski napredak, tako da je i nakon članstva u EU samo nastavila istom putanjom.

Rast malteške ekonomije je usporen u godinama neposredno prije pristupanja EU, da bi nakon pristupanja ponovo dostigao prosječnu stopu rasta od 3.5%, uprkos tome što je u međuvremenu došlo do naglog skoka cijena energenata, što je veoma bitno za Maltu koja uvozi 100% energije. Uz to, oko 57% vode za piće na Malti se dobija desalinizacijom morske vode, za šta je isto neophodno obezbijediti energiju iz uvoza.

Razlog relativnog usporavanja ekonomije prije pristupanja treba tražiti i u reformama koje je Malta morala da sproveđe pod pritiskom harmonizacije sa *acquis communautaire*-om, u smislu liberalizacije tržista i ukidanja povlastica određenim sektorima. Međutim, nakon dve tri godine prilagođavanja, došlo je do

znatne privredne ekspanzije pod uticajem stranih investicija i povećane konkurentnosti izvoznih industrija, posebno u oblastima proizvodnje ljekova, Interneta, igara na sreću, finansijskih i poslovnih usluga. Dobra ilustracija je i sektor avio saobraćaja: dolazak jeftinih kompanija na malteške aerodrome je bila jedna od prvih opipljivih posljedica članstva u EU. Godinama je prije toga rastao pritisak javnosti da se ukine monopol koji je držala nacionalna kompanija AirMalta, i vlada je konačno popustila, nešto pod pritiskom EU, nešto da bi

oživjela turizam koji je tada zapao u krizu. Iako je to značilo veći finansijski pritisak na nacionalnu kompaniju, građani Malte su višestruko profitirali: ne samo da sada i sami mogu lakše i jeftinije da putuju, već je i turistička posjeta znatno veća. Nezaposlenost je 2008. opala na manje od 4%.

U vrijeme globalne ekonomske integracije, male države teško mogu da opstanu i razvijaju se u zatvorenim, zaštićenim ekonomskim enklavama. Dijelom je to i velika šansa za njih: iako male i politički neuticajne, neke države su uspjеле da izgrade znatan ugled i uticaj na ekonomskom planu. Luksemburg, Kipar, Singapur i Malta, na primjer, su dobro iskoristile tu šansu i bilježe ekonomski prosperitet u razvoju izvoza, otvaranju tržišta roba i usluga prema svim potencijalnim partnerima. No, to umije da bude i opasno, kao što smo imali priliku da vidimo na primjeru Islanda, jer takve države jednostavno nijesu u stanju da se zaštite od uticaja spoljašnjih ekonomskih faktora. Iako ih ne mogu izbjegći, mogu na neki način ojačati sopstvenu privedu kako bi izbjegle najgore potrese. Malteška privreda je vrlo otvorena, a izloženost spoljašnjim faktorima je samo pojačana energetskom zavisnošću. Ipak, kao članica EU, Malta ima tu prednost da je dio veoma moćnog trgovinskog bloka, koji može da se izbori za bolje uslove trgovine i kakvu-takovu zaštitu od nepoštene konkurenkcije. Kao dio Eurozone, Malta može da se osloni na stabilan kurs, što je od ogromnog značaja ako znamo da Malta uglavnom trguje sa drugim članicama EU.

Euro je garancija da malteška privreda nikada ne može upasti u takav monetarni haos koji se dogodio Islandu tokom nedavne krize. Stoga, gubitak monetarne nezavisnosti na koji je Malta pristala pristupanjem Evropskoj monetarnoj uniji nadoknađen je dugoročnom garancijom da će malteška ekonomija biti zaštićena od najvećih potresa na svjetskom tržištu.

Uprkos tome što je Malti i prije članstva išlo relativno dobro, možemo slobodno reći da je ova zemlja profitirala od pristupanja EU i u ekonomskom smislu.

Politički razvoj

Članstvo u EU je značajno unaprijedilo oblasti javne uprave i praktične politike, posebno u jačanju regulatornog okvira (u zdravstvu, zaštiti životne sredine, pravima potrošača, konkurenциji, rodnoj ravnopravnosti, itd.). Sa članstvom je došla i modernizacija zakonskih okvira u mnogim sektorima, od prikupljanja i objavljivanja statističkih podataka do ukupnog upravljanja državom. Neke od ovih promjena su izazvale i trenutna nezadovoljstva naglim promjenama "starih načina", ali su ih građani nakon početnog gundanja brzo prihvatali. Još uvijek se čuju kritike na račun reformi, ali uglavnom sa marginama političke sfere.

Neki društveni sektori su bili bolje pripremljeni za promjene od drugih. Tako su organizacije civilnog društva mnogo više svjesne svojih novostecenih prava u okviru EU i sve smjelije zagovaraju svoje ideje, često se povezujući sa sličnim organizacijama u drugim državama članicama i šire. Pod njihovim pritiscima mijenja se i svakupna politička scena: političari postaju svjesni da nijesu više jedini politički akteri i da moraju dijeliti prostor sa novim igračima. NVO-i, koji imaju veoma konkretnе i specijalizirane programe, poput onih koji rade u oblasti zaštite životne sredine, često usmjeravaju svoje aktivnosti na evropske institucije (npr. Komisiju i Parlament), ako zaključe da malteška vlast ne primjenjuje određene direktive koje su bitne za ovaj sektor na odgovarajući način. Time se i nivo primjene evropskih standarda popravlja, iako to nije građanima uvijek vidljivo. To je, donekle, i proizvod činjenice da, iako su organizacije civilnog društva aktive u oblasti evropskih

integracija, pitanja vezana za EU rijetko imaju odjeka u široj javnosti, osim ako se ne radi o pitanjima od očiglednog javnog interesa, poput imigracije (npr. Ugovor o Ustavu EU i Lisabonski ugovor ratifikovani u malteškom parlamentu uz minimalnu pažnju javnosti).

Ono što predstavlja izazov u smislu organizacije javne uprave u okviru EU je činjenica da je od ulaska u EU na Malti naglo porastao broj nezavisnih regulatornih i nadzornih tijela (npr. za konkurenциju, telekomunikacije, zdravstvo, itd.) koje još uvijek treba da pronađu najbolji i najefikasniji način rada. Neke od njih nemaju dovoljan broj zapošljenih i slabo funkcionišu,

Dolazak jeftinih kompanija na malteške aerodrome je bila jedna od prvih opipljivih posljedica članstva u EU. Građani Malte su od ovog poteza višestruko profitirali: ne samo da sada i sami mogu lakše i jeftinije da putuju, već je i turistička posjeta znatno veća

druge, poput Agencije za zaštitu životne sredine su prevelike i predstavljaju "državu unutar države". Neophodno je i unaprijediti parlamentarnu nadzornu funkciju nad ovim tijelima, ali je upravo skupština na Malti jedna od onih institucija koja se jako sporo prilagođava novim uslovima, i njena reforma je neophodna radi održanja demokratske kontrole nad mnogobrojnim tijelima i institucijama koje posjeduju nezavisnu moć odlučivanja.

Javno mnijenje

Prije ulaska u EU, Malta je bila najeuropskeštečnija država kandidat, ali je podrška javnog mnijenja članstvu u EU postepeno porasla, i sada je daleko iznad evropskog prosjeka. Tome je doprinijelo i što je Malteška laburistička stranka, jedna od dvije velike partie na Malti, koja je do prije ulas-

Od ulaska u EU na Malti je naglo porastao broj nezavisnih regulatornih i nadzornih tijela (npr. za konkurenциju, telekomunikacije, zdravstvo, itd...) koje još uvijek treba da pronađu najbolji i najefikasniji način rada. Neophodno je i unaprijediti parlamentarnu nadzornu funkciju nad ovim tijelima, ali je upravo skupština na Malti jedna od onih institucija koja se jako sporo prilagođava novim uslovima

ka EU imala izrazito negativan stav prema članstvu promijenila pristup integracijama.

Što se tiče percepcije najznačajnijih izazova sa kojima se Malta suočava nakon članstva, najveći broj građana ističe ubrzan rast inflacije, prijetnju od pojačane imigracije i zabrinutost za životnu sredinu. Za razliku od ostalih stanovnika EU, Maltežani nijesu posebno zainteresovani za spoljnu politiku i bezbjednost, a i imaju manje razloga za brigu u pogledu nezapošljenosti i

ekonomске situacije uopšte. Evropske institucije imaju priličan ugled u očima Maltežana i građani imaju više povjerenja u njih, nego u sopstvenu vladu.

Izazovi za budućnost

Svi ciljevi koje je Malta sebi postavila za narednu deceniju su usko povezani sa EU, bilo zbog toga što proizilaze iz obaveza članstva ili zato što ih nije moguće postići bez pomoći Unije. S obzirom na ekstremnu zavisnost od energenata iz uvoza, za Maltu je sada prioritet prelazak na obnovljive izvore energije i povećanje energetske efikasnosti. Ako ovaj problem bude uspješno riješen, to će učiniti maltešku ostrvu znatno

otpornijim na spoljašnje uticaje i doprinijeti smanjenju emisija ugljendioksida.

Malta ima problema i sa odlaganjem otpada, s obzirom na jako malu površinu ostrva i relativno visoku gustinu naseljenosti, pa je jedan od ciljeva, povezan sa zaštitom životne sredine, unaprijedenjem sistema reciklaže, koji je dosta napredovao zahvaljujući članstvu i finansijskoj i tehničkoj pomoći EU. Konačno, posljednji izvještaj o sprovodenju Lisabonske strategije u državama članicama EU je pokazao da se Malta rangira dosta loše u pogledu konkurentnosti po osnovu kriterijuma obrazovanosti i fleksibilnosti radne snage, uvođenja novih i efikasnijih "zelenih" tehnologija i uopšte razvoja i inovacija u oblasti novih tehnologija i informacionog društva. U izvještaju iz 2008., Malta je po osnovu svih indikatora Lisabonske strategije rangirana kao osmanastu, ispred Grčke, Italije i većine istočnoevropskih zemalja, ali daleko iza razvijenih država zapadne Evrope.

Nijedna zemlja, velika ili mala, ne može biti sigurna da će održati stabilnu putanju ekonomskog razvoja i prosperiteta, ali su male države, iz gore navedenih razloga, mnogo osjetljivije i izloženije spoljašnjim pritiscima. Za male države poput Malte članstvo u EU je šansa da se istaknu prednosti i ojača otpornost na spoljašnje ekonomski šokove. Nakon pet godina članstva u EU možemo reći da je Malta daleko odmakla u sprovodenju neophodnih promjena na tom polju, ali da je još uvijek daleko od ispunjenja svih ciljeva i očekivanja koje je sebi zacrtala prije članstva.

Autor je direktor Istraživačkog centra Univerziteta Malta

ŠTO POKAZUJE ISTRAŽIVANJE CENTRA ZA MONITORING (CEMI) O KORUPCIJI U CRNOJ GORI

I birači vlasti znaju o raširenosti korupcije

Optimizam i uvjerenje da je Crna Gora krenula "dobrim putem" dijeli šest od deset građana Crne Gore, što je u odnosu na zemlje regiona visoka stopa, pokazalo je istraživanje Centra za monitoring (CEMI) koji je dodao da je ovaj stav gotovo nepodijeljeno prihvaćen među pristalicama vlasti, ali da sasvim suprotan stav dijele pristalice opozicionih partija, odnosno građani koji se izjašnjavaju kao Srbi.

Istraživanje obavljeno od 27. novembra do 2. decembra 2009, uključilo je 1,090 ispitanika, a sprovedeno je uz podršku Instituta za otvoreno društvo – Think Tank Fonda iz Budimpešte.

Nalazi pokazuju da građani Crne Gore, kao i u drugim zemljama regiona, kao pet ključnih problema sa kojima se društvo suočava, navode: životni standard (23%), korupciju, mito (15%), nezapošljenost (14%), ekonomsku krizu (11%) i kriminal (9%).

CEMI, koji je sproveo istraživan-

je sa ciljem istraživanja stavova građana o korupciji, navodi da, druga pozicija koju zauzima korupcija govori u prilog ocjeni o stvorenoj svijesti građana o njenoj ukorijenjenosti i rasprostranjenosti.

Prema istraživanju, nešto više građana (40%:29%) smatra da se korupcija u posljednje tri godine postupno smanjuje.

Čak sedam od deset ispitanika odnosno da mito i korišćenje veza i razmjena usluga vode do željenog rezultata

Međutim, veći je dio građana (59%) koji je mišljenja da je korupcija široko rasprostranjena od onih koji misle da je ona prisutna u manjoj mjeri (16%), što ukazuje da su i pristalice vlasti podijeljene oko ocjene o njenoj težini i raširenosti.

Istraživanje je pokazalo da uzroke raširene korupcije građani vide u četiri grupe razloga. Prvi, najprisutniji, čini opšte siromaštvo i niske plate državnih činovnika. Drugi se grupišu u okvir moralne krize i korupciji sklene ljudske prirode, treći se tiču države i političkog sistema, sistemske političke korupcije, odnosno lošeg zakonodavstva ili čak bezakonja i nefunkcioniranja pravne države. Četvrtu grupu razloga predstavljaju neefikasnost sudova i nedostatak jasne administrativne kontrole.

CEMI navodi da su građani Crne Gore svjesni opsega i dubine korupcije i da u nju, pored podmićivanja,

ubrajaju i korišćenje privilegija i veza, trgovinu uticajem i dodjeljivanje uno-snih poslova sebi i svojim bližnjima.

Jedinu dilemu ispitanici imaju oko toga da i primanje manjih pokloni radi vršenja usluga vide kao prekršaj.

Aktuelno stanje karakteriše, međutim, nalaz da čak sedam od deset ispitanika smatra da se korupcija "isplati" odnosno da mito i korišćenje veza i razmjena usluga vode do željenog rezultata.

Približno polovina građana bi dala mito ili koristila veze i razmijenila usluge da bi došla do bolje ljekarske usluge ili zapošljenja.

Između 1/3 i 1/5 njih bi bila spremna da uđe u koruptivni odnos i

smatra da se korupcija "isplati" veza i razmjena usluga vode do željenog rezultata

oko rješenja stambenog pitanja, izbjegavanja kazne za saobraćajni prekršaj, rješenja imovinskog i sudskog spora ili plaćanja carine na granici.

Istovremeno, da to drugi čine oko istih usluga zna i na konkretnim primjerima za 10–15% veći broj ispitanika nego što to navodi na sopstvenom primjeru. Najveća razlika pojavljuje se oko dobijanja boljih ocjena djece ili polaganja ispita. Dva i po puta je veći broj onih koji znaju da to drugi rade, od udjela onih koji priznaju da su i sami spremni na to (38%:15%).

"Posljedično, ocjena uspješnosti institucija u borbi protiv korupcije je znatno ispod opštег povjerenja u njih i više nego dvostruko manja od načelnog uvjerenja da je Crna Gora inače na dobrom putu", zaključio je CEMI.

V.Z.

NAJKORUMPIRANIJA CARINA I SUDSTVO

Kao sektori i institucije u kojima je korupcija najprisutnija građani Crne Gore, slično nalazima u susjednim zemljama, vide: carinu, sudstvo, slijedi zdravstvo, policija, poreska uprava, partie, privatni biznis, lokalna samouprava, Uprava za nekretnine, kao i Vlada i Škupština.

Posljedično, najkorumpiranim se smatraju carinici, ljekari, gradonačelnici, policajci, direktori državnih agencija, pojedini ministri i njihovi zamjenici i poslanici.

Oko dekana i profesora fakulteta mišljenja su podijeljena, dok se najmanje korumpiranim smatraju vojnici.

EVROPSKA RJEŠENJA ZA USLOVE GAJENJA STOKE MAHOM ZASTUPLJENA U NOVOM CRNOGORSKOM ZAKONU

Odgajivači moraju da idu na obuku

EVROPSKI REPORTER

Crnogorski stočari moraće da polazu poseban program kako bi mogli da gaje domaće životinje, vode evidenciju o svim koracima koje

Piše: Marija Mirjačić

sprovode u tom poslu, gaje životinje u štalama koje moraju biti tehnički potpuno opremljene. Uz to, neće smjeti životinjama da daju hormonalnu hranu kojom će podsticati njihov rast, proizvodnju mesa, mlijeka i jaja, životinske otpatke moraju skadištitи u posebnim prostorijama koje su opremljene za tu svrhu....

Ovo su najznačajnija evropska pravila koja su ugrađena u novi zakon o stočarstvu, čiji se nacrt nalazi na javnoj raspravi.

Evropsko zakonodavstvo u nacrtu zakona ugrađeno je kroz posebne dijelove: način i uslovi gajenja domaćih životinja, donošenje i sproveđenje odgajivačko-seleksijskog programa, očuvanje genetičkih resursa u stočarstvu, promet priplodnih životinja i genetičkog materijala...

Nacrt zakona predviđa da odgajivač mora posjedovati osnovna znanja o gajenju i postupanju sa životnjama, zaštiti njihovog zdravlja, ishrani i kvalitetu proizvoda životinskog porijekla i postupanju sa stajskim đubrivom. Ospozobljavanje za gajenje stoke sprovodiće se na organizovanim obukama, prema programu koji utvrđuje Ministarstvo poljoprivrede.

Član radne grupe za izradu zakona dr Milan Marković u razgovoru za Evropski reporter kazao je da se od usvajanja Zakona o mjerama za unaprijeđenje stočarstva prije 17 godina mnogo toga promjenilo, zbog čega je bilo potrebno da se donesu nova rešenja u toj grani poljoprivrede.

"Skoro je nestalo društvenog sektora u

stočarstvu, a posljedično tome izmijenjena je uloga organizacija i institucija koje se bave razvojem te grane. Bitno je izmijenjen i sistem podrške tom sektoru iz državnog budžeta, uvedene su nove mjere podrške, plaćanje po grlu goveda, ovaca i koza s ciljem da se gajenjem tih vrsta bolje koriste raspoloživi resursi prirodnih livada i pašnjaka i da se doprinosi razvoju ruralnih područja. Dok je ranije podršku ostvarivalo svega nekoliko društvenih farmi, danas je podrškom po grlu obuhvaćeno više hiljada korisnika širom Crne Gore", kazao je Marković.

On dodaje da su pri izradi nacrtu zakona korišćena uporedna iskustva Slovenije, Hrvatske i Makedonije.

Marković je kazao da se u narednom periodu moramo posvetiti jačanju održivih prerađivačkih kapaciteta u mesnoj i mlijekarskoj industriji, koji su lokomotiva razvoja primarne stočarske proizvodnje. "Dobra je okolnost da se i veći trgovački lanci sve više oslanjaju na domaću proizvodnju, jer EU iskustva govore da je njihova uloga nezaobilazna u razvoju domaće proizvodnje. Mislim da se u pozitivnom smjeru mijenja i svijest potrošača i da su njihove preferencije sve više usmjerene ka proizvodima iz domaće proizvodnje. U budućem periodu moramo se posvetiti podizanje konkurentnosti u sektoru, prvenstveno kroz modernizaciju proizvodnje. Neminovno je nastaviti i znatno dinamizirati ulaganja u stočarske objekte, opremu, priplodna grla, u proizvodnju stočne hrane i korišćenje pašnjačkih površina, otkupnu mrežu i tržišnu infrastrukturu", naveo je Marković.

UZORI AUSTRIJA I SLOVENIJA

Marković je pojasnio da u nekim aspektima gajenja malih preživara (ovaca i koza) Crna Gora ima sličnosti sa mediteranskim zemljama (ili djelovima tih zemalja) kao što su Italija, Španija i Francuska.

"I tamo je naglasak na korišćenju raspoloživih pašnjačkih površina gajenjem stada od nekoliko desetina do nekoliko stotina grla ovaca ili koza, gdje su lokalne rase veoma zastupljene. U razvoju govedarstva, ako bismo mogli da biramo zemlju ili zemlje za uzor onda bi to bile Austrija i Slovenija, kako u pogledu učešća najvažnijih rasa tako i u pogledu veličine farme. Tri vodeće rase goveda u tim zemljama su simentalska, smeđa i holštajn, kao i u Crnoj Gori, samo je obrnut redoslijed učešća u ukupnoj populaciji. Prosječna veličina farme, mjerena brojem krava, u Austriji je oko 15, a u Sloveniji oko 10", objasnio je Marković.

On je kazao da i te zemlje u pogledu prosječnog broja grla po farmi znatno zaostaju za Holandijom (preko 70 krava po farmi), Danskom koja se približava broju od 100 krava po farmi ili Velikom Britanijom kojima farme od blizu 100 grla u prosjeku.

"Potpuno je drugačija situacija i mnogo manja heterogenost u svinjarskoj i živinarskoj proizvodnji zato što su praktično u pitanju industrijske grane stočarstva", rekao je Marković.

Regionalnim pristupom u budućnost

U Podgorici su 17.12.2009. održane Nacionalne konsultacije sa intelektualcima i intelektualkama o Inicijativi za osnivanje Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava u nekadašnjoj SFRJ (REKOM), u organizaciji Centra za građansko obrazovanje (CGO) ispred KOREKOM-a.

Konsultacije je otvorila **Daliborka Uljarević**, izvršna direktorka CGO-a koja je ocijenila da je inicijativa za osnivanje REKOM-a put koji vodi region iz prošlosti u budućnost. Ona je navela da je u Crnoj Gori sistemski i dugo izbjegavano pitanje suočavanje sa prošlošću, ali i da su napravljeni određeni pomaci, uz napomenu da dosta posla tek predstoji. Postojeće mehanizme u zemljama regionala i na širem međunarodnom nivou je ocijenila kao vrijedne i dragocjene, ali očito nedovoljne da se neki procesi izvedu do kraja. Posebno je skrenula pažnju na to da se do sada mnogo manipulisalo podacima o žrtvama i nestalima, kroz etničke i druge interpretacije, što ne doprinosi ni okončanju patnje koje žrtve trpe, a još manje uspostavljanju demokratskog sistema u državama regionala.

Nakon nje govorila je **Vesna Teršelić**, direktorka Documente iz Zagreba koja je kazala da je u suočavanju sa prošlošću regionalni pristup "apsolutni princip", jer se samo zajedno mogu napraviti odlučni koraci. Ona je podvukla važnost približavanja situaciji, u kojoj je puno građana naših zemalja, kroz rasvjetljavanje činjenica na jedan objektivan način. Dodala je i da su žrtve marginalizovane u svim zemljama regionala bez obzira na etničku pripadnost, na-

vodeći da je u regionu, u posljednjem ratu, ubijeno 120,000 ljudi, kao i da se za oko 16,000 još traga. Detaljno je objasnila dosadašnji tok konsultacija kroz izrečena mišljenja, prijedloge i preporuke o elementima i aktivnostima REKOM-a.

Dragan M. Popović, regionalni koordinator Inicijative za REKOM iz Fonda za humanitarno pravo se osvrnuo na dobra iskustva drugih u utvrđivanju činjenica o prošlosti i u tom kontekstu govorio o ciljevima komisija za istinu, njihovim mandatima, strukturi, odnosu prema počiniocima zločina i konceptu pomirenja. Vraćajući se na region kazao je da u Bosni i Hercegovini, prema sadašnjoj procjeni tužilaštva te zemlje, postoji između 7,000 i 10,000 počinilaca ratnih zločina. Podsetio je da je Haški tribunal, od osnivanja 1993. do sada podigao optužnice protiv svega 161 osobe.

Konsultacijama je prisustvovao veliki broj istaknutih intelektualaca i intelektualki iz Crne Gore koji su se u toku duge i sadržajne diskusije saglasili da je REKOM neophodan kao vansudsko istražno tijelo, da predstavlja neophodnost i veoma važan komplement sudskim procesima, jer je nemoguće da sudovi na sveobuhvatan način i u dogledno vrijeme procesuiraju sve ratne zločince i na nedvosmislen i meritoran način ustvrde sve činjenice o stradanjima u ratu.

Bilo je različitih mišljenja u smislu mandata i sastava REKOM-a, ali je generalno veliki broj učesnika ocijenio da REKOM treba da se bavi i planerima ratnih dešavanja, kao i da proširi pojmom žrtve. Naglašeno je da obrazovni sistem i mediji mogu i moraju biti važni kanali komunikacije i podrške ideje REKOM-a.

NEVLADINE ORGANIZACIJE U EVROPSKOJ UNIJI

EVROPSKE OBRAZOVNE RAZMJENE / MLADI ZA RAZUMIJEVANJE

EEE YFU je osnovana kao krovna organizacija koja okuplja više omladinskih organizacija koje djeluju na tlu EU.

Mladi za razumijevanje je neprofitna organizacija koja obezbjeđuju programe razmjene za studente od 15 do 18 godina u više od 50 zemalja Evrope. YFU je danas veoma razvijena NVO u svim organizacionim aspektima i može da ponudi znanje i iskustvo za razvijanje dugoročnih programa razmjene u okviru drugih NVO.

Glavna polja djelovanja organizacije su:

- " Promocija važnosti intekulturalnih programa razmjene;
- " Promocija rada i vidljivosti organizacija članica;
- " Osnazivanje saradnje i umrežavanja među članicama;
- " Obezbeđivanje različitih obuka za unaprijeđenje kapaciteta zapošljenih i volontera angažovanih u organizacijama članicama;
- " Obezbeđivanje različitih usluga članica organizacije;
- " Organizovanje različitih aktivnosti kao što su seminari, radionice i projekti, koji pokrivaju širok spektar tema, od islamofobije do interkulturalnog učenja.

YFU vjeruje da je iskustvo razmjene i obrazovanje koje se tokom boravka stekne vrlo dobra prilika da mladi ljudi razumiju kulturne različitosti koje obogaćuju evropska društva.

Tokom čitavog trajanja boravka studenta u nekoj stranoj zemlji omogućena mu je podrška i savjetovanje.

Nakon završetka programa bivši korisnik može da ostane u organizaciji i da, ako to želi, na volonterskoj osnovi pomaže u radu YFU.

Svi zainteresovani mogu da pogledaju sajt YFU <http://www.eee-yfu.org/> i da se detaljno informišu o trenutnim ponudama za posao ili internship.

Priredio: Petar ĐUKANOVIĆ

Obrazovanje za demokratiju

Svečanim uručenjem diploma 15. 12. 2009., u Podgorici je završila sa četvoromjesečnim radom XIV generacija Škole demokratije, u organizaciji CGO-a, a uz podršku fondacije Friedrich Ebert (FES).

Diplome su polaznicima uručili prof. dr Radovan Radonjić, voditelj Škole i Daliborka Uljarević, izvršna direktorka CGO-a. Tokom ceremonije naglašeno je da se demokratija stalno uči i da se obrazovanjem o demokratiji i načinima njenog ostvarivanja doprinosi prevladavanju izazova koje naše društvo iscrpljuju.

Program Škole demokratije pruža priliku društveno aktivnim građanima/kama, koji lično žele da doprinesu razvoju demokratije u Crnoj Gori, da prošire, upotpune i usavrše znanja u komunikaciji

sa uglednim profesorima i stručnjacima iz različitih akademskih i drugih institucija i organizacija, iz zemlje i inostranstva.

Od 90 prijavljenih kandidata, odabранo je 26 polaznika/ca koji su uspješno i završili školu demokratije: Blagota Tatar, Jelisaveta Blagojević, Ivana Vulić, Dražen Petrić, Anita Brajović, Božidar Vlačić, Ognjen Gvozdenović, Ratko Jovanović, Tamara Čurović, Ana Kostić, Bojana Živković, Branko Đurović, Milica Milonjić, Jelena Stojanović, Ahmet Zajmović, Bojan Lalović, Duško Šuškavčević, Emir Kalač, Marija Bošković, Jelena Petrović, Miloš Žižić, Nikolina Jakšić, Radovan Perović, Tijana Ćorsović, Valentino Ljuljduraj i Milena Bubanja.

Naredna generacije Škole planirana je od marta 2010.

Civilno društvo u procesu evropskih integracija

Uokviru programa "Evropski petak" koji CGO organizuje u saradnji sa Skupštinom Crne Gore organizovane su dvije sesije.

Evropski ekonomski i socijalni komitet (ECOSOC) je, uz podršku Evropske komisije, od 14. do 18. 12. 2009. u Briselu pokrenuo rad prve generacije zimske škole koja ima za cilj jačanje saradnje između organizacija civilnog društva zapadnog Balkana.

U okviru ovog projekta, 20 polaznika/ca iz svih zemalja regiona imalo je priliku da kroz predavanja, debate i otvorene diskusije razmijeni svoja mišljenja i prijedloge o mehanizmima poboljšanja saradnje između organizacija civilnog sektora na nacionalnom, ali i regionalnom nivou, kao i da uči u mehanizmima djelovanja institucija EU.

Kroz petodnevni program, bilo je riječi o mnogim problemima i izazovima sa kojima se suočavaju predstavnici civilnog sektora u procesu prilagođavanja evropskim standardima, kao i mogućim rješenjima prepoznatnih problema. Kako se sve zemlje regiona nalaze na različitim nivoima evropskih integracija, ovo je bila i prilika da se razmijene informacije i iskustva između kolega iz susjednih zemalja.

Polaznici su posjetili i Evropski parlament za vrijeme plenarnog zasjedanja Ekonomskog i socijalnog komiteta.

Na kraju programa ponuđeni su prijedlozi za uspostavljanje kvalitetnije saradnje od strane svih polaznika, a predstavnica nevladinih organizacija iz Crne Gore bila je Mirela Rebronja, saradnica na programima u CGO-u.

Evropske integracije i tranziciona pravda

U Briselu je 1. 12. 2009. u organizaciji Centra za studije globalnog upravljanja (London School of Economic) i Fonda za humanitarano pravo (FHP), a uz podršku Evropske komisije, održana konferencija "Evropske integracije i tranziciona pravda: perspektive i strategije za uspostavljanje restorativne pravde na zapadnom Balkanu".

Cilj konferencije bio je podizanje svijesti predstavnika institucija EU o vansudskim mehanizmima tranzicione pravde i pružanje platforme za organizacije civilnog

društva na zapadnom Balkanu da utiču na kreiranje politika EU u pitanjima tranzicione pravde, a posebno podršci regionalnom pristupu u utvrđivanju činjenica iz bliske prošlosti.

Konferenciju je otvorila Nataša Kandić, direktorka FHP-a i Pierre Mirel, direktor Odjeljenja za zapadni Balkan Direktorata za proširenje EK. Iz Crne Gore, na konferenciji su učestvovali Daliborka Uljarević, izvršna direktorka CGO-a i Tea Gorjanc Prelević, urednica programa u Akciji za ljudska prava.

Saradnja mladih lidera u regionu

Od 4. do 6.12. 2009. održan je Beogradski samit 2009. u organizaciji Inicijative mladih za ljudska prava Srbija, koji je okupio oko 300 učesnika iz cijelog svijeta – mlade političke lideri i aktiviste civilnog društva iz zemalja zapadnog Balkana, Evroazije i EU, predstavnike institucija, država članica, zvaničnike SAD, kao i aktiviste za ljudska prava iz cijelog svijeta.

Cilj samita bio je stvaranje platforme za trajni dijalog i saradnju mladih društveno aktivnih ljudi po pitanjima aktualne politike u regionu Balkana, ali i sa donosiocima odluka iz EU. Samit su otvorili visoki zvaničnici EU, država članica, Srbije, kao i donatorskih organizacija.

Na kraju je usvojena "Beogradska deklaracija", kojom se zahtjeva od vlada u regionu da primjene sve mehanizme tranzicione pravde, da se bore protiv svih oblika diskriminacije, da aktivno promovišu kulturu različitosti, da primjene donijete zakone i omoguće aktivnije učešće mladih u javnom životu a posebno se traži podrška osnivanju Regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima na prostoru bivše Jugoslavije (REKOM).

U ime CGO-a, na samitu je učestvovala Ana Vujošević, saradnica na programima.

Kodeks dobre prakse

Uljubljani je 12.11.2009. održana međunarodna konferencija nevladinih organizacija "Gradsko učešće u Evropi", u organizaciji Centra za razvoj NVO Slovenije, a uz podršku Savjeta Evrope (SE) i Ministarstva javne uprave Slovenije.

Osnovni cilj bio je da se javno promoviše Kodeks dobre prakse kojim se podstiče veće učešće predstavnika civilnog društva u procesu donošenja odluka na svim nivoima. Kodeks je prethodno usvojen od strane konferencije međunarodnih NVO SE 1.10. 2009, a 21.10. 2009 odobren od strane Komiteta ministara kao referentni dokument SE.

U radu konferencije je učestvovalo oko 80 predstavnika civilnog društva iz 18 zemalja Evrope. CGO je predstavljala Ana Vujošević, saradnica na programima.

Protiv nasilja nad ženama

UPodgorici je 4.i 5. 12. 2009. održao okrugli sto "ženski pokret: protiv siromaštva, za politiku mira" i performans "ženski Montenegro regime za korak naprijed" u sklopu Kampanje 16 dana akcija protiv nasilja nad ženama, a u organizaciji NVO Anima iz Kotora i NVO NOVA – Centar za feminističku kulturu iz Podgorice. Tokom ovih događaja govorilo se o politici mira, ženskom pokretu i njegovom budućem djelovanju na suzbijanju nasilja nad ženama. U ime CGO-a učestvovala je Dragana Otašević, saradnica na projektima.

U OVOM BROJU PREPORUČUJEMO:

COMPETITION: A NEW SYMBOL FOR EUROPE

Deadline: 28 February 2010

Field: Graphic and Design

Language: English

The current European flag with its twelve identical yellow stars placed in a circle on a blue field, was designed in 1955. Since then Europe has changed. About 30 million people from Middle Eastern, African and Asian origins are living and working in Europe. Besides these new cultures, the inter European immigration creates a new mix of cultures as well. In the last 50 years Europe has become a very fine maze of identities.

What is the identity of this cultural, economical and dynamic Europe with its diversity in cultures, languages, traditions and believes? And what is the perception on Europe, from within and from the outside? How would a new symbol for Europe look like? Should it be one symbol? Or more?

Designers are invited to send in their design for a new symbol for Europe. 12 submissions will be selected by an international jury and will be printed on flags. These flags will be shown during the first edition of Design and Government in 2010 in Den Haag and Berlin. All designers, young and old, professional and students, can enter as individuals or as groups. The number of submissions is unlimited.

For more information please visit
<http://www.designdenhaag.eu/en/node/128>

DOCTORAL STUDENT IN ECONOMICS AND SOCIAL SCIENCES

Deadline: 1 April 2010

The Graduate Center of Economic and Social Research at the German Institute for Economic Research (DIW Berlin) welcomes applications from highly qualified post-graduated students from all over the world to attend its structured doctoral training program in economics and social sciences.

Applicants must hold a MA degree or a diploma in economics, business and administration or social sciences in order to apply. Degrees from other related fields (such as civil engineering or statistics) also fulfil the admission requirements of the program. Students with a degree in economics follow the economic

track that leads to a PhD in economics; students with a degree in sociology follow a social science track which leads to a PhD in sociology. There is a number of core courses that both groups of students will attend.

The German Institute of Economic Research DIW Berlin is one of the leading economic research institutes in Germany. We are an independent, non-profit institute involved in economic research, service and policy advice. We co-operate closely with universities in Berlin and Brandenburg and in international academic networks.

The goal of Graduate Center's activities is to provide outstanding doctoral students with a research environment and a training structure that will develop their talents in an accordingly exemplary manner. It leads them to a deep understanding of economic and social processes and offers them the opportunity to apply their knowledge within the professional research environment of one of the leading economic think tanks in Germany. The 3-year program follows a dual training approach. It offers:

- * high-level core and field courses in the first year
- * one research internship in Berlin
- * a 3 month stay in Washington DC including advanced courses by US-based scholars and research activities at international renowned think tanks
- * on-the-job training within research projects of the DIW Berlin in the 2. and 3. year.

After successfully finishing the programme students have submitted a number of papers to refereed scientific journals. They will receive a certificate confirming participation together with a doctoral degree.

The Graduate Center offers a scholarship of €1000 per month in the first year to each doctoral student admitted. After successful completion of the first year the doctoral students are assigned to the research departments of the Institute. Research positions are offered depending on the volume of research projects under work.

More information on <http://www.diw.de/gc>

EUROPEAN CHARLEMAGNE YOUTH PRIZE

The annual European Charlemagne Youth Prize was launched. The prize, now in its third year, targets young people who have been

involved with projects helping to promote understanding between peoples from different European countries. The deadline for submitting projects is 22 January 2010.

The European Charlemagne Youth Prize, which is jointly organised by the European Parliament and the Foundation of the International Charlemagne Prize of Aachen, is granted to projects undertaken by people between 16 and 30 years old. The winning projects should serve as role models for young people living in Europe and offer practical examples of Europeans living together as one community. Youth exchange programmes, artistic and Internet projects with a European dimension are amongst the projects selected. Total prize money of 10,000 Euros. The three winning projects will be awarded funding of €5,000, €3,000, and €2,000 respectively. They will also be invited to visit the European Parliament. The best three projects will then be selected in two steps.

First phase: national juries consisting of at least two MEPs and one representative of a youth organisation will select a national winner from each of the 27 EU Member States by 5 March 2010.

Second phase: A European jury, consisting of three MEPs, the President of the European Parliament and four representatives of the Foundation of the International Charlemagne Prize of Aachen, will select the winner from the 27 projects submitted by national juries by 8 April 2010.

For more detail information please visit
http://youth-partnership.coe.int/youth-partnership/news/news_115.html.

EIC Bilten – Evropski puls je elektronski časopis koji izlazi u sklopu EIC programa, a uz podršku fondacije Friedrich Ebert.

Izdavač je Centar za građansko obrazovanje.

EIC Bilten – Evropski puls je zaveden u evidenciji medija Ministarstva kulture i medija pod rednim brojem 578.

**Urednik: Vladan Žugić; Uređivački kolegijum: mr Vera Šćepanović, Daliborka Uljarević,
 mr Vladimir Pavićević, mr Dragan Stojović, mr Vladimir Vučinić, Petar Đukanović**

**Tehnički urednik: Blažo Crvenica; Prevod: mr Vera Šćepanović; Lektura i korektura: CGO
 Njegoševa 36/I; Tel/fax: 020/665-112, 665-327; E-mail: ep@cgo-cce.org, info@cgo-cce.org**

EIC Bilten – Evropski puls možete preuzeti na www.cgo-cce.org